

Občina Razkrižje
križpotje, ki združuje

Šafarsko 42, SI-9246 Razkrižje

T: 02 584 99 08

F: 02 584 99 01

E: obcinarazkrižje@siol.net

www.razkrižje.si

Iniciativa PRIMOKIZ: Razvoj strategije za celostno podporo družinam z otroki do 7. leta starosti

SITUACIJSKA ANALIZA OBČINE RAZKRIŽJE

PEDAGOŠKI INŠTITUT

Člani LAT-a (Lokalni akcijski tim):

- **Nataša Kolarić (Zasebna ambulanta družinske medicine, dr. Davorin Kolarić),**
- **Nina Stegmüller (Mladinski svet Ljutomer),**
- **Sandra Fekonja, Alenka Mužinčič Zver (Center za socialno delo Pomurje, enota Ljutomer),**
- **Petra Donša (Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje),**
- **Zora Borko, Martina Lah (Zavod Vitica, Gornja Radgona, so.p.),**
- **Maša Senčar Germšek (Rdeči križ Slovenije, Območno združenje Ljutomer),**
- **Bojana Gošnjak (Društvo prijateljev mladine Ljutomer),**
- **Anja Copot (Župnijska karitas Razkrižje),**
- **Mihaela Senčar (Zdravstveni dom Ljutomer).**
- **Tadeja Ivanušič (Občina Razkrižje, Knjižnica in čitalnica Razkrižje).**

Koordinator Občine Razkrižje: Monika Holc.

Facilitator iniciative za Občino Razkrižje: Martina Vidonja (ravnateljica Vrtca Beltinci).

PEDAGOŠKI INŠTITUT

Kazalo vsebine

1	Uvod v situacijsko analizo za podporo družinam z otroki do 7. leta starosti	4
1.1	Zagovarjanje pomena predšolskega obdobja	4
1.1.1	Pomen zgodnjega otroštva in spodbudnega okolja v tem obdobju	4
1.1.2	Pomen celostne podpore družinam z otroki do 7. leta starosti	5
1.2	Razlogi in obveza razvoja situacijske analize	6
1.3	Model PRIMOKIZ: povezani in celostni programi	6
1.4	Oblikovanje situacijske analize	8
1.4.1	Izvajanje zaveze/odgovornosti	8
1.4.2	Vključeni in participativni procesi	9
2	Situacijska analiza	10
2.1	Vsebine situacijske analize	10
2.1.1	Pomembni demografski podatki	10
2.1.2	Geografske značilnosti občine: prostorska distribucija družin z otroki, mlajšimi od 7. let	14
2.1.3	Predpogoji za celostno podporo na področju predšolske vzgoje na ravni lokalne skupnosti	15
2.1.4	Pravna podlaga za predšolsko vzgojo oziroma varovanje otrokovih pravic na nacionalni in mednarodni ravni	17
2.2	Situacija na področju dela z otroki do 7. leta starosti	19
2.2.1	Pregled programov	22
2.2.2	Opis programov podpore	24
2.3	Sodelovanje, mreženje, informiranje in participacija	45
2.3.1	Sodelovanje in mreženje	45
2.3.2	Informiranje in participacija	46
2.3.3	Trenutno stanje in potreba po ukrepanju na področju sodelovanja, mreženja, informiranja in participacije	46
2.4	Potrebni ukrepi na področju dela z otroki do 7. leta starosti : zagotavljanje kakovosti, evalvacija in financiranje	46
	Kazalo slik	48
	Kazalo preglednic	48
	Viri	49

1 Uvod v situacijsko analizo za podporo družinam z otroki do 7. leta starosti

1.1 Zagovarjanje pomena predšolskega obdobja

1.1.1 Pomen zgodnjega otroštva in spodbudnega okolja v tem obdobju

Obdobje zgodnjega otroštva – predšolska doba je obdobje velikih priložnosti za otroka in njegovo družino. V tem obdobju se otrok že od rojstva uči, razvija in uresničuje svoj potencial za dosežke v nadaljnjem življenju. Učenje in raziskovanje okolja ima bistveno vlogo pri otrokovem nadaljnjem razvoju. Če odrasli z vzgojo, nego in varstvom otroku omogočijo spodbudno učno okolje s široko izbiro možnosti za učenje, pomembno prispevajo k njegovemu zdravemu razvoju. »Varstvo otroka pomeni nuditi zaščito pred nevarnostjo, nego in podporo otroka, varovanje otrokovega zdravja in negovanje čustvenih vezi.«¹

Področje predšolske vzgoje se ukvarja z dejavniki, ki vplivajo na otrokov razvoj od rojstva naprej. Obravnava potrebe mlajših otrok po zaščiti in pripadnosti ter njihovo prirojeno željo po raziskovanju sveta okoli sebe. Osrednjega pomena za predšolsko vzgojo so spodbudno, ljubeče in zaščitno okolje v družini in zunaj nje ter bližnji, ki z otrokom komunicirajo na način, ki spodbuja zdrav razvoj.²

Dokazano je, da se do sedmega leta starosti odvijajo pomembni možganski procesi, zato je pomembno, da so otroci v tem obdobju dovolj dobro stimulirani, da lahko kasneje uresničijo svoje biološke potenciale.

V socialnih stikih v tem obdobju za otroka postajajo pomembne odrasle osebe doma in zunaj družinskega okolja ter vrstniki.

Razvoj otroka v zgodnjem otroštvu je zelo hiter, neenakomeren, različno intenziven na posameznih področjih in pod velikim vplivom okolja. Tako v njegovem razvoju »opazamo obdobja hitre rasti kot obdobja »zatišja oz. mirovanja«. *Razvoj otroka do sedmega leta starosti je najbolj izrazit na telesnem, kognitivnem, socialnem in čustvenem področju, vendar pa ne poteka z enako hitrostjo in obsegom na vseh področjih njegovega razvoja. Niti dva otroka nista enaka in vsak otrok ima svojstveno oz. edinstveno stopnjo razvoja na posameznem področju v določenem obdobju. Poleg tega se je treba tudi zavedati, da otroci izhajajo iz različnih družin in da imajo različno kulturno in izkustveno ozadje*«³.

¹ Calderón, R.; Edelmann, D in Simoni, H. (2016): Iniciativa PRIMOKIZ: priročnik. Razvoj strategije za celostno podporo družinam z otroki do 7. leta starosti. Jacobs Foundation, Zurich, str.12.

² Calderón, R.; Edelmann, D in Simoni, H. (2016): Iniciativa PRIMOKIZ: priročnik. Razvoj strategije za celostno podporo družinam z otroki do 7. leta starosti. Jacobs Foundation, Zurich, str.12.

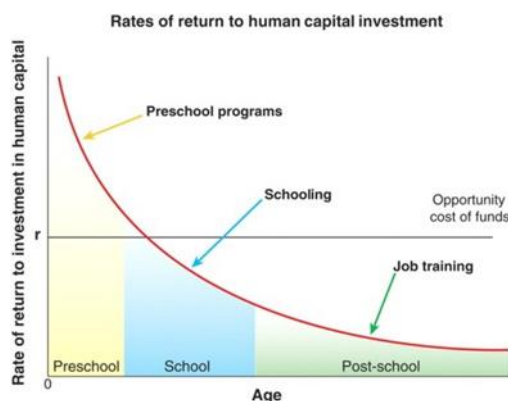
³ Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Cotič Pajntar, J., Borstner, M., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zore, N. (2016): Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje in strokovne delavce. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana, str.

1.1.2 Pomen celostne podpore družinam z otroki do 7. leta starosti

Dokazano je, da kakovostne in pravične storitve, ki so namenjen družinam v zgodnjem otroštvu, prinašajo največje koristi. Zlasti so pomembne za tiste družine, ki živijo v ranljivih razmerah. Sodobni družbeni izzivi imajo dramatičen vpliv na družine in posledično na mlajše otroke, zato se pogosto zgodijo zamujene priložnosti v smislu koriščenja kakovostnih storitev, zlasti še, če otroci živijo v revščini, imajo migrantsko poreklo, pripadajo manjšim skupinam ali imajo posebne potrebe. *»Večplastni problemi zahtevajo številne, prilagojene in dobro usklajene ukrepe. Revščino, diskriminacijo in naraščajoče neenakosti je potrebno obravnavati celostno, če želimo doseči kakovostno in količinsko spremembo«⁴.*

Trenutna situacija, ki jo je prinesla Covid kriza je še bolj pokazala, kako pomembno je usklajeno delovanje vseh sektorjev: izobraževalnega, zdravstvenega in socialnega. Potrebno je oblikovati pristope, ki celostno podprejo družine v vseh kompleksnosti njihovih potreb in ki v času krize postanejo še bolj izrazite.

»Investicije v učenje in razvoj v najzgodnejšem obdobju dokazuje tudi Nobelov nagrajenec za ekonomijo J.J. Heckman, ki je razvil model ekonomske upravičenosti investiranja v družine in servise za najmlajše otroke. Iz krivulje na spodnji sliki je razvidno, da je investicija tem bolj povrnjena, čim prej začnemo vlagati v človeški kapital«⁵.

Slika 1: Heckmanova krivulja

Kakovostni programi predšolske vzgoje imajo pozitiven učinek na otrokov razvoj, učenje in uspešnost v nadaljnjem šolanju in pri spodbujanju socialne kohezije – tako kažejo raziskave. Če želimo s temi programi doseči spremembe, morajo biti otrokom zagotovljeni že od rojstva naprej. Programi za predšolske otroke morajo biti tudi del celovitega sistema skladnih javnih politik, ki povezujejo predšolsko vzgojo z drugimi programi podpore, npr. z zdravstvenimi, socialnimi, kulturnimi in drugimi storitvami, ki zadevajo blaginjo predšolskih otrok in njihovih družin.

⁴ Ionescu, M., Trikić, Z., Pinto, L., M. (2019): V smeri integracije na področju zgodnjega otroštva – gradnja temeljev. Pedagoški inštitut, Ljubljana, str. 10.

⁵ Povzeto po <https://www.korakzokorakom.si/odzivni-in-dobro-usklajeni-sistemi-za-podporo-druzinam-z-otroki-do-7-leta-starosti-nujna-potreba-v-kriznih-casih>, 8. 9. 2021.

V praksi pogosto zasledimo, da so programi podpore, namenjeni družinam, zelo razdrobljeni in nepovezani, potrebe otrok in družina pa se med sabo prepletajo. Zaradi tega se pojavlja neuspešnost, neučinkovitost, nesoglasja, pogosto pa tudi, kot že omenjeno – zamujene priložnosti za otroke in družine pri vzpostavljanju, načrtovanju, izvajanju in uporabi teh programov.⁶

1.2 Razlogi in obveza razvoja situacijske analize

Občina, ki je prijazna do družin z mlajšimi otroki, je najprej občina, ki se zaveda kompleksnosti izzivov, s katerimi se družbe danes spopadajo, pa tudi tega, da ti izzivi močno vplivajo na družine in otroke. Občina, ki se zaveda, da je na te kompleksne izzive mogoče odgovoriti le s koordiniranim delovanjem treh resorjev, ki z družinami z mlajšimi otroki prihajajo v najtesnejši stik – to so izobraževanje, zdravstvo in sociala. Ob tem pa se strateški razvoj in usmeritve delovanja na področju dela z družinami z mlajšimi otroki razlikujeta od območja do območja, nanju pa vplivajo poleg lokalnih tudi regionalni in nacionalni dejavniki. Eden od možnih pristopov pri razvoju celostnega podpornega sistema za družine z mlajšimi otroki na ravni lokalne skupnosti je, da se osredotočimo na posamezne programe, drugi pristop pa predstavlja združevanje teh programov v mrežo. Tesno sodelovanje vseh treh pglavitnih resorjev na lokalni ravni je namreč tisto, ki oblikuje celosten podporni sistem za družine z mlajšimi otroki, kar pomeni, da so storitve vseh glavnih stebrov med seboj povezane ter dostopne vsem družinam, tako tistim univerzalnim kot specifičnim (npr. družina z otrokom s posebnimi potrebami). V praksi to pomeni dobro usklajen sistem, ki omogoča družini, da svojo stisko, ki običajno posega na več različnih področij, rešuje konkretno na enem mestu. Še posebej je to pokazala tudi kriza zaradi epidemije Covid-19, da je kompleksne probleme mogoče reševati zgolj na sistemski ravni ter ob skrbnem usklajevanju dela različnih resorjev na lokalni ravni⁷.

Občina Razkrižje je prepoznala prednosti takšnega pristopa in bo do pomladi 2022 razvijala strategijo »družinam z mlajšimi otroki prijazna občina«. Preko pripravljene strategije bo promovirala kvaliteten celostni razvoj predšolskih otrok. Posledično bo izboljšala kvaliteto bivanja za družine z mlajšimi otroki in na splošno višala standard bivanja v občini. Strategija stremi k povezovanju različnih sektorjev in storitev, namenjenih družinam z mlajšimi otroki (izobraževanje, zdravstvo, sociala).

Projekt je financiran s strani Jacobs fundacije.

1.3 Model PRIMOKIZ: povezani in celostni programi⁸

Tematiko vzpostavljanja povezanih sistemov za otroke in njihove družine se naslavlja preko modela PRIMOKIZ, ki so ga razvili v švicarski fundaciji Jacobs Foundation in je bil implemetiran že v Švici, Romuniji in Nemčiji. Leta 2012 so Heidi Simoni, Bettina Avogaro in Christine Panchaud z inštituta Marie Meierhofer Institute for the Child za organizacijo Jacobs Foundation razvile model PRIMOKIZ. Leta 2016 sta Heidi Simoni in Ruth Calderón (Rc consulta) opravili revizijo modela. Ta se uporablja kot okvir iniciative PRIMOKIZ in kot osnova za različne pripomočke, ki se uporabljajo ali razvijajo v okviru iniciative.

⁶ Calderón, R.; Edelmann, D in Simoni, H. (2016): Iniciativa PRIMOKIZ: priročnik. Razvoj strategije za celostno podporo družinam z otroki do 7. leta starosti. Jacobs Foundation, Zurich, str. 33.

⁷ Povzeto po Bizjak, V. (13. 4. 2021): Kako slovenske občine skrbijo za svoje najmlajše občane?. Eko Dežela. <https://www.ekodezela.si/eko-obcine/kako-slovenske-obcine-skrbijo-za-svoje-najmlajse-obcane/>, 6. 10. 2021.

⁸ Calderón, R.; Edelmann, D in Simoni, H. (2016): Iniciativa PRIMOKIZ: priročnik. Razvoj strategije za celostno podporo družinam z otroki do 7. leta starosti. Jacobs Foundation, Zurich, str. 12-14.

PEDAGOŠKI INŠTITUT

Kot trdi organizacija Jacobs Foundation, se mora vlaganje v vzgojo v prvih letih življenja povečati, če želimo, da bodo otroci imeli možnost polnega sodelovanja v družbi. Zato predmetna organizacija preko iniciative PRIMOKIZ promovira razvoj celostne, povezane usmeritve delovanja na področju dela z družinami in otroki do 7. leta starosti v lokalnih skupnostih, ob čemer je ključni cilj zagotoviti podporo za učenje in razvoj vseh otrok, v njihovih družinah in izven njih.

Iniciativa deluje na treh različnih nivojih:

- na mednarodnem nivoju (ISSA)
- na nacionalnem nivoju Pedagoški inštitut, natančneje Center za kakovost v vzgoji in izobraževanju Korak za korakom (v nadaljevanju: CKVI KZK).
- na lokalni ravni vsaka vključena občina z oblikovanimi lokalnimi akcijskimi timi (LAT) in facilitatorjem.

Iniciativa torej spodbuja povezovanje na različnih nivojih in spodbuja krepitev obstoječih delovnih nalog in povezav na ravni občine. Cilj iniciative je, da spodbudi sodelovanje, komunikacijo in iskanje priložnosti med predstavniki občine, zaposlenimi na občini, drugimi predstavniki organizacij, ki delujejo na področju dela z otroki in njihovimi družinami, strokovnjaki, s tega področja tako na lokalni kot nacionalni ravni. Cilj iniciative je tudi vključitev staršev in otrok preko participativnega načina in sodelovanja pri snovanju strategije.

Model PRIMOKIZ se nanaša na vse programe podpore otrokom do sedmega leta starosti in ni vezan le na formalni izobraževalni proces. Nanaša se tudi na učni proces posameznega otroka. Otroci se že od rojstva učijo in raziskujejo svoje okolje, kar ima bistveno vlogo za njihov razvoj. Odrasli z vzgojo, nego in varstvom prispevajo k otrokovemu zdravemu okolju tako, da nudijo spodbudno okolje s široko izbiro možnosti za učenje. Odrasli otroku nudijo podporo, zgled in usmeritve. Varstvo otroka pomeni nuditi zaščito pred nevarnostjo, nego in podporo otroka, varovanje otrokovega zdravja in negovanje čustvenih vezi.

LAT je oblikovan z namenom, da si posamezniki, lokalni koordinator in facilitator izmenjajo dobre prakse, informacije, se učijo drug od drugega, skupno delajo, razvijajo ideje za aktivnosti, oblikujejo situacijsko analizo, pripravijo strategijo, pregledajo obstoječe aktivnosti in dobre prakse, nenazadnje pa tudi skupaj uresničijo zastavljene aktivnosti, ki bodo pozitivno pripomogle k celostni podpori družin z mlajšimi otroki na območju občine ipd.

Slika 2: Model PRIMOKIZ

Model prikazuje povezanost in skupno odgovornost izobraževalnega, socialnega in zdravstvenega stebra, ki predstavljajo tri stebre celostne in povezane mreže programov podpore otrokom do 7. leta starosti. Istočasno pa so v modelu zajete tri ravni preventive: univerzalna (programi omogočeni za vse otroke), selektivna (omogočanje programov podpore za posamezne skupine otrok in družine) in preventiva za posredovanje na podlagi potreb (ponujanje programov podpore za

otroke in družine s posebnimi potrebami). Namen povezanih podpornih sistemov je spodbujanje uspešnega razvoja vsakega otroka, usmeritev delovanja pa mora biti interdisciplinarni in združevati različne stebre in ravni.⁹

1.4 Oblikovanje situacijske analize

Situacijska analiza opisuje trenutno stanje na področju dela z otroki do 7. leta starosti in njihovimi družinami in opredeljuje, katere ukrepe je potrebno izvesti. Na podlagi te analize bo oblikovana strategija za podporo družinam do 7. leta starosti s ključnimi cilji in načrtom ukrepanja.

1.4.1 Izvajanje zaveze/odgovornosti

Občina Razkrižje je s podpisom pisma o nameri (oz. Sporazuma o sodelovanju) v juliju 2020 izrazila interes za sodelovanje pri iniciativi »Primokiz – celostna podpora družinam z otroki do sedmega leta starosti« z namenom priprave strategije »družinam z mlajšimi otroki prijazna občina«¹⁰.

Vzpostavitev LAT je del pristopa Primokiz – celostna podpora družinam z otroki do sedmega leta starosti, sestavljajo pa ga posamezniki, lokalni koordinator in facilitator.

Vlogo facilitatorke v Občini Razkrižje je prevzela gospa Martina Vidonja, ravnateljica Javnega vzgojno-varstvenega zavoda Vrtec Beltinci.

Za lokalnega koordinatorja oziroma predstavnico sodelujoče občine je bila določena uslužbenka Monika Holc, zaposlena v Občinski upravi Občine Razkrižje na delovnem mestu Tajnika Občinske uprave.

Za namen izvedbe analize in priprave strategije je bil oblikovan LAT Občine Razkrižje, ki vključuje predstavnike ključnih institucij, ki delujejo na področju otrok do 7. leta starosti in njihovih družin. Večina teh institucij nima sedeža v občini in so locirane v večjih upravnih središčih.

V LAT Občine Razkrižje so vključeni predstavniki naslednjih institucij:

- Občine Razkrižje,
- Centra za socialno delo Pomurje,
- Osnovne šole Janeza Kuharja Razkrižje,
- Zasebne ambulante družinske medicine, dr. Davorin Kolarić,
- Rdečega križa Slovenije, Območnega združenja Ljutomer,
- Župnijske karitas Razkrižje,
- Mladinskega centra Ljutomer, Mladinskega sveta Ljutomer,
- Društva prijateljev mladine Ljutomer,

⁹ Calderón, R.; Edelmann, D in Simoni, H. (2016): Inicijativa PRIMOKIZ: priročnik. Razvoj strategije za celostno podporo družinam z otroki do 7. leta starosti. Jacobs Foundation, Zurich, str. 13.

¹⁰ Povzeto po (2020): Sporazum o sodelovanju pri iniciativi »PRIMOKIZ – CELOSTNA PODPORA DRUŽINAM Z OTROKI DO SEDMEGA LETA STAROSTI«. Pedagoški inštitut, Ljubljana.

- Zavoda za pomoč družini na domu VITICA, Gornja Radgona, so.p., in
- Zdravstvenega doma Ljutomer.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Direktorat za družino, je sporočilo, da se zavedajo pomembnosti vseh aktivnosti v smislu zagotavljanja programov s področja dela z družino, tako s strokovnega kot tudi ekonomskega vidika, in podpirajo vse aktivnosti občine povezane z delom z družino ter so na voljo za vsa morebitna vprašanja.

Iz Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, Območne službe Murska Sobota, so idejo podprli, vendar so pripravljeni sodelovati le ob konkretni obravnavi posameznih družin. Kot so izpostavili, družine z mlajšimi otroci niso njihova ciljna populacija, ki bi jo obravnavali, razen če imajo status brezposelne osebe.

Sestava LAT Občine Razkrižje ni ni dokončna.

Situacijska analiza je rezultat dela LAT, ki je potekalo od novembra 2020 do aprila 2022.

1.4.2 Vključeni in participativni procesi

Zagon iniciative na ravni občine se je pričel z usposabljanjem PRIMOKIZ. Usposabljanje je potekalo v dveh delih, delno osebno, delno virtualno, v organizaciji nacionalnega koordinatorja CKVI KZK, udeležili pa so se ga lokalni koordinatorji in facilitatorji sodelujočih občin.

Za pripravo situacijske analize so bili uporabljeni pregledi dokumentov, fokusna skupina (srečanja LAT v lokalnem okolju), zbiranje informacij s pomočjo anketnega vprašalnika s strani staršev in družin, članov LAT in predstavnikov različnih institucij v občini in širše ter zbiranje Primokizovih kazalnikov (v skladu z načrtom evalvacije¹¹). Komunikacija med vsemi sodelujoči je potekala preko srečanj, elektronske pošte, preko telefona in objav, anketni vprašalniki pa so bili ključnim deležnikom (staršem, občinskemu svetu, županu, občinski upravi) posredovani preko spletnega orodja 1KA.

V participatornih postopkih so tako sodelovali starši otrok do 7. leta starosti, ki živijo v občini Razkrižje, strokovnjaki, ki delajo z otroki do 7. leta starosti in njihovimi družinami, in člani LAT. Rezultati vprašalnika staršem predšolskih otrok in učencev 1. razreda v Občini Razkrižje o ključnih vprašanjih, ki bi pripomogla k oblikovanju strategije za celostno podporo družinam z otroki do 7. leta starosti in pripravo potrebnih izboljšav, so povzeti v nadaljevanju situacijske analize, prav tako rezultati vprašalnika lokalnega vodstva.

Na srečanjih LAT Občine Razkrižje, ki so bila izvedena osebno ali preko aplikacije Zoom, so se udeleženci osredotočili na teme, kot so dostopnost storitev, koordinacija storitev, situacijska analiza kot del PRIMOKIZ iniciative, dosedanje aktivnosti pri oblikovanju (samostojne) strategije na področju podpore družinam s predšolskimi otroci ter obstoječe evalvacijske študije kot podlaga za oblikovanje podpornih storitev. Vprašalnik, ki je bil fokusni skupini posredovan kot usmeritev za diskusijo, je bil kasneje uporabljen tudi za pridobivanje informacij drugih deležnikov, ki se fokusne skupine niso udeležili. Ugotovitve fokusne skupine kakor pridobljene ugotovitve z vprašalniki strokovnjakov so povzete v nadaljevanju situacijske analize.

¹¹ The Slovenia Grows with You (SGwY) project, External evaluation plan, Draft 3.

2 Situacijska analiza

Situacijska analiza je sestavljena iz predhodne vsebine oziroma teoretičnega dela, kjer se natančno predstavi stanje v občini (demografske podatke, geografske značilnosti občine), nadalje pa konkretne rezultate, ki so bili pridobljeni preko participativnih postopkov, preko izvajanja analize. Rezultati se povežejo s predhodno vsebino, teorijo in načrtovanjem nadaljnjih ukrepov.

2.1 Vsebine situacijske analize

2.1.1 Pomembni demografski podatki

Občina Razkrižje je statistično gledano del Pomurske statistične regije. Je tudi del območja nekdanje komune Ljutomer, od katere se je 1998 odcepila ter postala samostojna občina. Po administrativni regionalizaciji sovпада v območje Upravne enote Ljutomer. Po površini se med slovenskimi občinami uvršča na 209. mesto. Prihodnji ukrepi in ustrezno načrtovanje je močno odvisno od demografije območja. Število prebivalcev Občine Razkrižje konstantno upada.

Preglednica 1: Število prebivalcev destinacije v obdobju 2012 – 2021¹²

Število prebivalcev	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	1342	1336	1286	1301	1293	1281	1274	1265	1277	1265
Moški	668	671	653	665	653	645	652	652	655	646
Ženske	674	665	633	636	640	636	622	613	622	619

Po statističnih podatkih je v letu 2021 v občini živelo 1.265 oseb, od tega 646 moških in 619 žensk. Ob pregledu prebivalstva v zadnjih desetih letih, se je število prebivalcev zmanjšalo za kar 77 oseb. Za tako majhno območje, kot je občina, to ni zanemarljiva številka, temveč vzbuja skrb in velik izziv za prihodnji razvoj, kljub temu da naravni in selitveni prirast v zadnjem desetletju vseskozi variirata tako pozitivno kot negativno.

Na kvadratnem kilometru površine občine je v letu 2020 živelo povprečno 126 prebivalcev, torej je bila gostota poseljenosti tu večja kot v celotni državi (103 prebivalci na km²).

V zadnjih štirih letih je bilo v Občini Razkrižje v povprečju na leto 9 živorojenih otrok. V letu 2020 je bilo število živorojenih višje od števila umrlih. Naravni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil pozitiven, znašal je 2,3 (v Sloveniji -2,5)¹³. Število tistih, ki so se iz občine odselili, je bilo višje od števila tistih, ki so se vanjo priselili. Selitveni porast na 1.000 prebivalcev v občini je bil negativen, znašal je -7,7¹⁴. Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev v občini je bil negativen, znašal je -5,4 (v Sloveniji 7,2).

¹² Povzeto po SURS, Prebivalstvo po spolu in po starosti, naselja, Slovenija, letno, dostopno na <https://www.stat.si/StatWeb>. 28. 2. 2022.

¹³ Povzeto po SURS, Naravno gibanje prebivalstva, občine, Slovenija, letno, dostopno na <https://www.stat.si/StatWeb>. 19. 4. 2022.

¹⁴ Povzeto po SURS, Selitveno gibanje prebivalstva, občine, Slovenija, letno, dostopno na <https://www.stat.si/StatWeb>. 19. 4. 2022.

Povprečna starost je bila v prvem polletju 2021 45,3 let, kar je več od slovenskega povprečja. Povprečna starost se je tudi v primerjavi z analizo izpred treh let povišala za več kot eno leto.

Med prebivalci destinacije je bilo število najstarejših večje od števila najmlajših: na 187 oseb, starih 0–14 let, je prebivalo 293 oseb starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila vrednost indeksa staranja (156,7) za to občino višja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo (138,7). Pove pa tudi, da se povprečna starost prebivalcev te občine dviga v povprečju hitreje kot v celotni Sloveniji. Podatki po spolu kažejo, da je bila vrednost indeksa staranja za ženske (187,6) v občini višja od indeksa staranja za moške (128,6). V občini je bilo med ženskami več takih, ki so bile stare 65 let ali več (30 %), kot takih, ki so bile stare manj kot 15 let (14,4 %); pri moških je bila slika podobna (19,5 % : 15,2 %).

Preglednica 2: Število živorojenih otrok po letih v Občini Razkrižje¹⁵

2017	2018	2019	2020
10	10	5	11

Preglednica 3: Število otrok po obdobjih starosti po stanju na 1. 7. 2021¹⁶

0-2 let	3-4 let	5-6 let	7 let
31	20	28	9

Preglednica 4: Otroci do 7. leta starosti v občini po letih po stanju na 1. 7.¹⁷

Leto	Število prebivalcev - skupaj	Število otrok do 7. leta starosti	0 let	1 leto	2 leti	3 leta	4 leta	5 let	6 let	7 let
2011	1.356	101	13	18	14	12	13	17	5	9
2012	1.342	105	15	13	18	14	10	12	18	5
2013	1.336	108	9	15	14	17	14	10	12	17
2014	1.286	96	5	9	12	16	17	14	11	12
2015	1.301	110	17	7	11	15	16	18	15	11
2016	1.293	110	6	18	7	13	15	18	17	16
2017	1.281	104	7	6	17	7	14	18	18	17
2018	1.274	99	13	7	6	17	8	13	17	18
2019	1.269	96	8	15	7	9	19	8	13	17
2020	1.296	93	10	9	14	7	10	19	9	15
2021	1.249	88	11	10	10	13	7	10	18	9

Glede na primerjalno tabelo je bil v letu 2011 7,45 % delež otrok do 7. leta starosti v skupnem številu prebivalcev občine. V letu 2016 je ta delež znašal 8,5 %, medtem ko je v letu 2021 padel na 7,05 %.

V občini deluje 1 vrtec. V šolskem letu 2019/2020 so Vrtec Razkrižje obiskovali otroci stari od 11 mesecev do šestih let, razporejeni v tri oddelke. Ob koncu šolskega leta je bilo vključenih 43 otrok. Prvi razred je v šolskem letu 2019/2020 obiskovalo 10 otrok. V šolskem letu 2020/2021 je bilo v treh oddelkih vključenih 8 (heterogeni oddelek 1-3), 17

¹⁵ Povzeto po SURS, Osnovni podatki o živorojenih, občine, Slovenija, letno, dostopno na <https://www.stat.si/StatWeb>. 8. 12. 2021.

¹⁶ Povzeto po SURS, Prebivalstvo po starosti, občine, Slovenija, polletno, dostopno na <https://www.stat.si/StatWeb>. 8. 12. 2021.

¹⁷ Povzeto po SURS, Osnovni podatki o živorojenih, občine, Slovenija, letno, dostopno na <https://www.stat.si/StatWeb>. 20. 4. 2022.

(kombinirani oddelek 2-5) in 18 (homogeni oddelek 4-6) otrok, skupaj 44 otrok. V prvi razred osnovne šole je v šolskem letu 2020/2021 bilo prav tako vključenih 10 otrok¹⁸.

V šolskem letu 2021/2022 sta v Vrtcu Razkrižje en kombinirani oddelek in dva heterogena oddelka in sicer: mlajši heterogeni oddelek 1-3 let starosti 12 otrok, kombinirani oddelek 2-4 let starosti 17 otrok in heterogeni oddelek 4-6 let starosti 10 otrok, skupaj 39 otrok. V vrtec je na dan 1. 9. 2021 vpisanih 34 otrok (11 otrok 1. starostnega obdobja in 23 otrok 2. starostnega obdobja). S 1. 12. 2021 naj bi se v vrtec vključil še 1 otrok, s 1. 1. 2022 še 2 otroka in do konca šolskega leta še 2 otroka, ki so evidenčno vpisani – starši so oddali vpisnice. Z oddajo vpisnice starši izrazijo potrebo po vključitvi otroka v vrtec po poteku porodniškega dopusta zato nezagotavljanje prostora za otroka, ki je rojen med letom diskriminira družino oz. kaznuje starše, ki imajo otroka rojenega med letom¹⁹. Na izvajanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti je zaradi pandemije SARS-COV-2 (Covid-19) močno vplivala zaprtost vrtca in večinska prekinitvev dela za zaposlene vrtca, za daljše obdobje, zaradi izrednih razmer. Ob tem so se tudi zaposleni morali soočiti z lastnimi strahovi, spremenila se je dnevna rutina in soočiti se je bilo potrebno z novimi vlogami, nalogami v povezavi z njimi ter spopadanjem s strahovi z vplivi Covid-19.

V šolskem letu 2020/2021 je bil opazen večji delež na novo vpisanih otrok iz prvega starostnega obdobja, kar je posledica tega, da je v občini precej mladih družin, ki nimajo možnosti varstva pri starih starših. Še vedno namreč velja, da večinoma tisti, ki imajo možnost varstva (babice in dedki, en od staršev gospodinj, brezposeln,...) imajo otroke doma, nekateri iz ekonomskega vidika, drugi iz kakršnega drugega razloga. Nekateri starši počakajo z vpisom otroka do dopolnjenega 3 leta starosti, saj se jim zdi vpis otroka pri dopolnjenem 1 letu prehitro oziroma izražajo stiske, da je otrok še premajhen, da bo veliko bolan, še ne zna hoditi, ipd... Zadnje leto pred vstopom v osnovno šolo pa večinoma vse otroke vpišejo v vrtec. V razmišljanju mladih staršev pa je že zaznati premike, saj že ob rojstvu otroka razmišljajo vnaprej in se že relativno hitro informirajo o možnostih vključitve otroka v vrtec ob zaključku porodniškega dopusta. Starši, ki so otroka vključili takoj v vrtec, kljub začetnim strahovom, ocenjujejo vključenost otroka v vrtec pozitivno in ne zgolj kot nujnost. Tako je že zaznati tudi v vrtec vpise otrok izven Občine Razkrižje. Ker je še rezerve za zapolnitev mest, bi bilo treba spodbujati starše otrok iz območja občine (predvsem del Veščice in Šprinca), ki otroke že po tradiciji vozijo v vrtec v Stročjo vas, da bi jih začeli vpisovati v vrtec v svoji matični občini.

Kratkega programa za otroke pred vstopom v šolo vrtec ne izvaja, saj so vsi otroci, ki jih ta možnost zajema, že predhodno vključeni v vrtec in ni dosežen normativ, predviden za oblikovanje oddelka. Tudi prostorsko ob delovanju treh oddelkov ni možno izvesti kratkega programa. Priložnost pa se kaže v vključevanju otrok iz družin, ki prebivajo v Republiki Hrvaški, pri katerih je eden od staršev državljan Republike Slovenije, in si želijo, da je otrok vključen v vrtec Razkrižje (trenutno je nekaj takšnih otrok že vključenih) in pozneje tudi v osnovno šolo v občini Razkrižje.

Preglednica 5: Število otrok v gospodinjstvih v občini²⁰

	2015	2018	2021
Družine z otroki - SKUPAJ	289	276	261
1 otrok	166	156	150

¹⁸ Šimonka A., Sobočan D, Donša P. (26. 2. 2021): LETNO POROČILO ZA LETO 2020. Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, Šafarsko, interno gradivo.

¹⁹ Šimonka A. (23. 9. 2021): Predlog oddelkov vrtca za šolsko leto 2021/22. Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, Šafarsko, interno gradivo.

²⁰ Povzeto po SURS, Družine z otroki po številu otrok, občine, Slovenija, večletno, dostopno na <https://www.stat.si/StatWeb>. 3. 3. 2022.

2 otroka	100	93	81
3 otroci	19	24	25
4+ otrok	4	3	5

Preglednica 6: Vključenost otrok iz občine v vrtec po letih²¹

Kazalnik	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Število otrok v vrtcih (po izvajalcu predšolske vzgoje)	46	43	45	42	41
Skupni delež vključenih (%)	75,0	80,4	75,0	75,9	73,7

Če primerjamo podatke o številu otrok in vključenosti v vrtec opazimo kar precejšnjo razliko v številu. Po podatkih, s katerimi razpolaga občina, je bilo v šolskem letu 2020/2021 vsaj 5 otrok vključenih v vrtece v drugih okoljih, iz vsega navedenega pa je razumeti, da vsi otroci niso vključeni v vrtec. Razlogov za to je veliko: otrok je premajhen, imajo zagotovljeno varstvo, družina ima stalno prebivališče v občini pa dejansko ne biva tu, ipd.

V edini osnovni šoli (Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje) se je v šolskem letu 2020/2021 izobraževalo 108 učencev, ob čemer je bilo v povprečju 12 učencev na oddelek/razred. Različne srednje šole je obiskovalo 43 dijakov. V povprečju so v srednješolsko izobraževanje letno vključene tudi 3 odrasle osebe.

V občini je bilo skupno 31 študentov, od tega 2 na višje strokovnem programu, 6 visokošolskem strokovnem programu (1. bolonjska stopnja), 8 na visokošolskem univerzitetnem programu (1. bolonjska stopnja), 4 na magistrskem programu (2. bolonjska stopnja) – enovito magistrsko, 8 na magistrskem (2. bolonjska stopnja) – po končani 1. bolonjski stopnji in 3 na doktorskem programu (3. bolonjska stopnja). Skupno je bilo v letu 2020 8 diplomantov.

V letu 2021 je bilo delovno aktivnih 474 zaposlenih in samozaposlenih oseb, od tega 36 % delovno aktivnih v matični občini. V primerjavi z analizo izpred treh let se je ta odstotek znižal za pet odstotnih točk, kar ni malo. Med osebami v starosti 15 do 64 let (tj. med delovno sposobnim prebivalstvom) je bilo v letu 2021 približno 54 % zaposlenih ali samozaposlenih oseb (tj. delovno aktivnih). Med aktivnim prebivalstvom občine je bilo v povprečju 11 % registriranih brezposelnih oseb, to je več od povprečja v državi (9,2 %). Med brezposelnimi je več moških kot žensk (torej obratna situacija kot pred tremi leti). Povprečna mesečna bruto plača na osebo je v letu 2021 znašala 1.916,64 EUR, povprečna mesečna neto plača pa 1.250,50 EUR.

Po popisu prebivalstva 2002 se je narodnostno za Slovence opredelilo 85 % vseh prebivalcev občine, preostali pa so se narodnostno opredelili za druge ali se narodno niso opredelili. Priseljevanje tujih državljanov (drugih narodnosti) je v zadnjem času vse bolj zaznavno. V letu 2021 (po stanju 1. 7. 2021) je bilo v občini med 1.249 prebivalci 1.207 državljanov Republike Slovenije in 42 tujih državljanov, kar predstavlja 3,4 % v strukturi prebivalstva občine. Gre pa za državljane držav članic EU, drugih evropskih držav in ostalih držav.

Števila družin z otroki, mlajšimi od sedem let, v katerih vsaj en starš ne govori slovensko ali v katerih materni jezik vsaj enega starša ni slovenščina, nismo ugotovili. Glede na statistični podatek, da je med prebivalci delež tujih državljanov

²¹ Povzeto po SURS, Delež otrok, vključenih v vrtece, po občini stalnega prebivališča in starostnih obdobjih, Slovenija, letno, in Vrtci po številu otrok in občini zavoda, Slovenija, letno, dostopno na <https://www.stat.si/StatWeb>. 20. 4. 2022.

3,4 %²², pa je predpostaviti, da pri večini družin oba starša govorita slovensko. Jezikovna struktura teh družin nam ni znana.

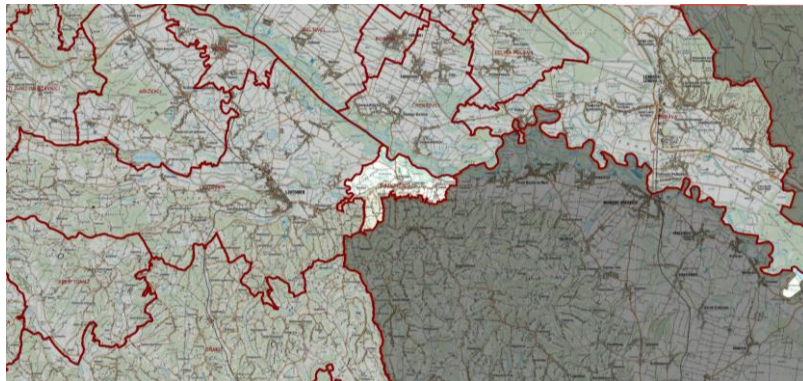
V vrtcu so trenutno vključeni štirje otroci, ki se jim nudi posebno prehrano na osnovi zdravniškega potrdila. V prvem razredu so trije otroci s potrebo po dietni prehrani – en s celiakijo in dva z ostalo dieto. V vrtcu je vključen tudi otrok s hemofilijo. Zanj posebnih pripomočkov ali prilagoditev prostora ne potrebujejo. Je pa potrebno otroka ves čas skrbno opazovati, saj vsak udarec lahko privede do notranjih krvavitev, ki so zanj lahko usodne. Vrtec obiskujeta tudi dva otroka s posebnimi potrebami, ki se jima nudi dodatna strokovna pomoč specialne pedagoginje in logopedinje. Otroka imata odločbo o usmeritvi o nujenju 2 ur dodatne strokovne pomoči za vsakega, za katera je bil odložen vpis v 1. razred. Prav tako obiskuje prvi razred otrok z dodatno strokovno pomočjo. V vrtcu in osnovni šoli potrebne pripomočke za izvajanje ur dodatne strokovne pomoči nabavijo sami ali pa jih prinesejo strokovne izvajalke s seboj.

2.1.2 Geografske značilnosti občine: prostorska distribucija družin z otroki, mlajšimi od 7. let

Občina Razkrižje je samoupravna lokalna skupnost, ki po svojih organih samostojno ureja in opravlja vse lokalne zadeve javnega pomena. Razvojna filozofija občine kot pglavitni razvojni potencial izpostavlja ljudi, ob čemer se območje promovira s sloganom: „RAZKRIŽJE – KRIŽPOTJE, KI ZDRUŽUJE“. Poudarek vseh aktivnosti je na ohranjanju poseljenosti, skrbi za mlade družine, skrbi za boljše pogoje bivanja, spodbujanju aktivnosti za zdrav način življenja, ipd. Območje občine Razkrižje je geografsko locirano v kotu. Na vzhodni strani območje obdaja meja z Republiko Hrvaško, na severni strani pa reka Mura. Kljub relativno majhni je odličen primer, kako se lahko majhno območje s številnimi slabostmi še vedno dinamično in trajnostno razvija.

Prebivalstvo je skoncentrirano v naseljih Razkrižje, Šafarsko, Gibina in Veščica. Tukaj je tudi večina dejavnosti (osnovna šola, občinsko središče, vrtec, cerkev, pokopališče, gasilski dom, pošta, zdravstvena enota, trgovina, gostinski lokali, kulturni dom). Statistično gledano je občina del Pomurske statistične regije. Je tudi del območja nekdanje komune Ljutomer, od katere se je 1998 odcepila ter postala samostojna občina. Po administrativni regionalizaciji sovpada v območje Upravne enote Ljutomer. Po površini se med slovenskimi občinami uvršča na 209. mesto. Ob pregledu tokov prebivalstva v zadnjih desetih letih je viden upad števila prebivalstva. Za tako majhno območje, kot je občina, to ni zanemarljiv podatek, temveč vzbuja skrb in velik izziv za prihodnji razvoj, kljub temu da naravni in selitveni prirast v zadnjem desetletju vseskozi variira tako pozitivno kot negativno.

²² Povzeto po SURS, Osnovne skupine prebivalstva po spolu, občine, Slovenija, polletno, dostopno na <https://www.stat.si/StatWeb>. 20. 4. 2022.

Slika 3: Občina Razkrižje

Slika 4: Slovenija

2.1.3 Predpogoji za celostno podporo na področju predšolske vzgoje na ravni lokalne skupnosti

V občini obstaja nekaj storitev na področju zgodnjega otroštva, ne obstajajo pa ukrepi (ali prakse) za spodbujanje koordinacije in integracije storitev na področju zgodnjega otroštva. Področje politik zgodnjega otroštva je v manjši meri (in posredno) obravnavano v nekaterih občinskih strateških dokumentih in predpisih, ki so naštetih v nadaljevanju.

Ključni akti Občine Razkrižje:

- Statut Občine Razkrižje (uradno prečiščeno besedilo) (UL RS, št. 41/21),
- Odlok o ustanovitvi javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda Osnovna šola Razkrižje (UL RS, št. 74/99, 42/07, 83/07, 15/09, 87/09, 12/15, 49/16),
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Razkrižje (UL RS, št. 51/15),
- Odlok o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo v Občini Razkrižje (UL RS, št. 173/21, 45/22),

- Odlok o subvencioniranju komunalnega prispevka za mlade in mlade družine v Občini Razkrižje (UL RS, št. 45/22),
- Odlok o določitvi mreže javne zdravstvene službe na primarni ravni v Občini Razkrižje (UL RS, št. 3/21),
- Odlok o sofinanciranju letnega programa športa v Občini Razkrižje (UL RS, št. 158/20),
- Pravilnik o organiziranju šolskih prevozov in povračilu stroškov prevoza v Občini Razkrižje (UL RS, št. 44/21),
- Pravilnik o enkratni denarni pomoči za novorojence v Občini Razkrižje (UL RS, št. 48/18),
- Pravilnik o enkratni denarni pomoči za prvošolčke v Občini Razkrižje (UL RS, št. 58/18, 64/19, 93/20, 45/22),
- Sklep o določitvi ekonomske cene Vrtca pri Osnovni šoli Janeza Kuharja Razkrižje (UL RS, št. 45/22),
- Sklep o začetku priprave sprememb in dopolnitev Občinskega prostorskega načrta Občine Razkrižje (UL RS, št. 27/16),
- Sklep o začetku priprave Sprememb in dopolnitev Občinskega prostorskega načrta Občine Razkrižje, št. 2 (SD OPN 2) (UL RS, št. 151/21),
- Strategija razvoja, dela in življenja Občine Razkrižje v obdobju 2015 – 2025, Šafarsko, december 2014,
- Program promocije zdravja na delovnem mestu v Občini Razkrižje, junij 2016.

Posebnega strateškega dokumenta za področje zgodnjega otroštva ni. To področje je vključeno v splošno Strategijo razvoja, dela in življenja Občine Razkrižje v obdobju 2015 – 2025, Šafarsko, december 2014²³.

Ključni dokument, ki določa področja delovanja občine, je Statut Občine Razkrižje (uradno prečiščeno besedilo) (UL RS, št. 41/21). Občina ima sprejet tudi občinski prostorski načrt, v katerem so načrtovani ukrepi za ohranitev poselitve območja, in v tem okviru so širitev stanovanjske soseske, ureditev večgeneracijskega središča, ureditev posameznih vaških jeder z otroškimi igrišči, ipd.. Navedeno je zajeto v Odloku o občinskem prostorskem načrtu Občine Razkrižje (UL RS, št. 51/15). V teku sta dva postopka sprememb in dopolnitev OPN, v skladu z veljavnim OPN pa v izdelavi tudi trije OPPN-ji.

V manjši meri se skrbi za področje predšolske vzgoje dotika tudi Program promocije zdravja na delovnem mestu v Občini Razkrižje, junij 2016. Program kot ukrep promocije zdravja v instituciji predlaga prosti delovni dan staršev prvošolcev in družini prijaznega delodajalca. Mnogi starši na prvi šolski dan ne morejo dobiti prostega dne. Ta dan je tako za starše kot za njihove otroke poglavitnega pomena in se ga ne more nadomestiti, zato se vsem staršem ali vsaj mamam prvošolčkov dovoli, da ta dan pridejo delat kasneje ali imajo prost dan. Prav tako se staršem, ki svojega otroka prvič uvajajo v vrtec, daje pravico, da so v prvem tednu uvajanja lahko odsotni z dela 2 uri dnevno. Tudi vezano na ukrep družini prijaznega delodajalca zaposleni velikokrat občutijo nezadovoljstvo prav zaradi slabe povezanosti oziroma neuskkljenosti institucije z družino zaposlenih, pa čeprav je v državnih aktih veljavnih veliko pravic delavcev, ki imajo doma otroke do 3 let starosti. Potrebno je prisluhniti potrebam zaposlenih ter jim ponuditi čim boljše možnosti za poklicni razvoj in hkrati za zadovoljno zasebno in družinsko življenje. Ugodnosti, ki so primerne za usklajevanje družinskega in delovnega življenja za zaposlene in se jih je občina zavezala omogočiti delavcem so:

- ob nenadni bolezni otroka lahko delavci zapustijo delovno mesto, izostanka v trajanju treh ur pa ni treba nadomestiti,
- izraba letnega dopusta v skladu z družinskimi obveznostmi,
- izraba očetovskega dopusta,

²³ Dostopno na <http://www.razkrižje.si/wp-content/uploads/2016/01/Strategija-Ob%C4%8Dine-Razkri%C5%BEje.pdf>. 20. 4. 2022.

- posebna pomoč in pozornost za delavce, ki imajo invalidne otroke ali otroke, ki potrebujejo posebno skrb in nego,
- obdaritev otrok ob Veliki noči ali ob Božiču,
- koriščenje plus/minus ur v skrbi za njihove starše, stare starše, otroke²⁴.

Na območju občine je ustanovljen en javni izobraževalni zavod in sicer Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje. Vrtec Razkrižje je organiziran kot notranja vzgojno-varstvena enota javnega zavoda.

Akcijskega načrta, ki bi poudarjal vlogo storitev, namenjenih dvigu kakovosti življenja predšolskih otrok in družin ni. Evalvacijske študije ne obstajajo, saj gre za zelo majhno število otrok. Pomembnost podpornih storitev se zazna na terenu od samih družin, preko institucij in različnih organizacij. Občina prav tako evalvacijskih študij in analiz s področja zgodnjega otroštva (oz. sektorjev, ki ga sestavljajo), ne izvaja.

Tudi za potrebe družin s predšolskimi otroki, nimamo evalvacijske študije. Ker gre za manjšo občino in manjše število teh družin, to zaznamo na terenu. Najpomembnejše je, da bi pridobili dodatne zazidalne parcele ter uredili otroško igrišče, ki bi bilo specifično namenjeno predšolskim otrokom ter opremljeno s klopmi za starše. Primanjkljaj se kaže tudi v urejenih kolesarskih poteh, saj so določeni odseki za kolesarjenje precej nevarni.

Občina Razkrižje pa vsako leto bodisi preko razpisov bodisi preko enkratnih denarnih pomoči pomaga izvajalcem pri uresničevanju njihovih programov kakor tudi staršem novorojencev in prvošolcev oziroma omogoča tudi drugačno podporo izvajalcem.

2.1.4 Pravna podlaga za predšolsko vzgojo oziroma varovanje otrokovih pravic na nacionalni in mednarodni ravni

V Sloveniji so otrokove pravice vgrajene v sistem zdravstva, vzgoje in izobraževanja, pravosodja, socialnega varstva in v družinsko zakonodajo.

V nadaljevanju jih navajamo:

- Splošna deklaracija človekovih pravic,
- Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije,
- Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk,
- Konvencija o otrokovih pravicah (s protokoli);
- Konvencija proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju,
- Konvencija o pravicah invalidov,
- Listina Evropske unije o temeljnih pravicah,
- Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (s protokoli),
- Evropska socialna listina,
- Evropska konvencija o preprečevanju mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja,
- Okvirna konvencija za varstvo narodnih manjšin,
- Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih,

²⁴ SIOS (14. 6. 2016): Program promocije zdravja na delovnem mestu v Občini Razkrižje. Občina Razkrižje, Šafarsko, str. 7 -8.

- Strategija EU o otrokovih pravicah, Bruselj, 2021,
- Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (Lanzerotska konvencija),
- Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (Istanbulska konvencija),
- Ustava Republike Slovenije;
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih,
- Zakon o registrirani istospolni partnerski skupnosti,
- Zakon o socialnem varstvu (ZSV; Uradni list RS, št. 3/07 - uradno prečiščeno besedilo, 23/07, 41/07, 5/08, 73/08, 53/09, 56/10, 57/11, 61/10 - ZSVarPre, 62/10 - ZUPJS, 40/11 - ZUPJS-A, 40/11 - ZSVarPre-A, 57/12, 39/16, 15/17 - DZ, 29/17, 52/16 - ZPPreb-1, 21/18 - ZNOrg, 54/17, 31/18 - ZOA-A, 46/19, 28/19, 189/20 - ZFRO, 196/21 - ZDOsk, 17/22),
- Zakon o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo,
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1; UL RS, št. 26/14, 90/15 - ZIUPTD, 90/15, 69/15, 75/17 - ZIUPTD-A, 75/17 - ZUPJS-G, 14/18, 64/18, 46/19, 81/19, 49/20 - ZIUZEOP, 203/20 - ZIUOPDVE, 158/20, 92/21, 17/22),
- Družinski zakonik (DZ; UL RS, št. 15/17, 21/18 - ZNOrg, 16/19 - ZNP-1, 22/19, 67/19, 200/20 - ZOOMTVI),
- Stanovanjski zakon,
- Zakon o enakih možnostih žensk in moških,
- Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS; UL RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 - ZUJF, 57/12 - ZPCP-2D, 3/13 - ZŠolPre-1, 14/13, 56/13 - ZŠtip-1, 99/13, 14/15 - ZUUJFO, 57/15, 69/15, 90/15, 38/16 - odl. US, 51/16 - odl. US, 88/16 - ZSVarPre-E, 88/16, 61/17 - ZUPŠ, 75/17, 64/18, 77/18, 46/19, 47/19, 49/20 - ZIUZEOP, 152/20 - ZZUOOP, 175/20 - ZIUOPDVE, 189/20 - ZFRO, 90/21 - SZ-1E, 206/21 - ZDUPŠOP, 17/22),
- Zakon o šolski prehrani (ZŠolPre-1; UL RS, št. 3/13, 46/14, 46/16 - ZOFVI-K, 49/16 - popr.),
- Zakon za uravnoteženje javnih financ,
- Zakon o delovnih razmerjih,
- Zakon o duševnem zdravju,
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti,
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja,
- Zakon o osnovni šoli,
- Zakon o preprečevanju nasilja v družini,
- Zakon o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji (ZUTPG; UL RS, št. 114/06, 10/08 - ZVarDod, 71/08, 59/07 - ZŠtip, 98/09 - ZIUZGK, 85/10, 94/10 - ZIU, 62/10 - ZUPJS, 40/11 - ZUPJS-A, 110/11 - ZDIU12, 40/12 - ZUJF, 96/12 - ZPIZ-2, 96/15 - ZIPRS1617, 80/16 - ZIPRS1718, 71/17 - ZIPRS1819, 59/19, 81/19 - ZSDP-1C, 92/21 - ZSDP-1E),
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami,
- Zakon o vrtcih (ZVrt; UL RS, št. 100/05 - uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 - ZIUZGK, 36/10, 94/10 - ZIU, 62/10 - ZUPJS, 40/11 - ZUPJS-A, 40/12 - ZUJF, 14/15 - ZUUJFO, 55/17, 49/20 - ZIUZEOP, 175/20 - ZIUOPDVE, 18/21),
- Resolucija o družinski politiki 2018-2028 »Vsem družinam prijazna družba« (ReDP18-28; UL RS, št. 15/18);
- Akcijski načrt za izvajanje Resolucije o družinski politiki 2018-2028 »Vsem družinam prijazna družba«, s pregledom izvajanja za obdobje 2018-2020 (AnReDP18-20), november 2020;

- Nacionalni akcijski načrt Slovenije za izvajanje resolucij Varnostnega sveta OZN 1325 in 1820 o ženskah, miru in varnosti,
- Nacionalni akcijski načrt Slovenije za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu in Smernice OZN za poslovanje in človekove pravice,
- Program za otroke 2020-2025, št. 12100-1/2020/4, z dne 5. 11. 2020;
- Strategija razvoja Slovenije 2030, december 2017,
- Strategija kulture vedenja in vzgoja za trajnostno mobilnost otrok in mladostnikov v sistemu vzgoje in izobraževanja do leta 2024, Ljubljana, avgust 2021,
- Kodeks etičnega ravnanja v vrtcih,
- Zdrave navade predšolskih otrok, Priročnik za izvajalce vzgoje za zdravje v okviru primarnega zdravstvenega varstva, NIJZ, marec 2017,
- Ukrepi za usklajevanje plačanega dela in družine, Priročnik, Ljubljana 2016,
- E-priročnik za učitelje o sadju in zelenjavi »Slastno, hrustljivo, zdravo«, MKGP in NIJZ, 23. 12. 2021.

2.2 Situacija na področju dela z otroki do 7. leta starosti

Nekateri člani LAT so se do obravnavanega področja opredelili na eni strani kot starši in na drugi strani kot strokovnjaki s svojega področja.

Vežano na dostopnost storitev je na srečanjih LAT bilo izpostavljeno, da v občini ni pediatra, in tudi ne zobozdravnika. Družinski zdravnik je zgolj podpora staršem (med drugim tudi podpora materam, še posebej doječim, da z malimi otroki ne čakajo predolgo na obravnavo). Družinski zdravnik skrbi za psihično in fizično zdravje staršev, jim nudi informacije glede njihovih pravic (bolniška odsotnost zaradi nege otroka ipd.). Vežano na navedeno so za odrasle zdravstvene storitve v občini dobro dostopne, saj to področje pokrivata družinski zdravnik in lekarna, kar je za tako majhno občino zelo dobro. Problematika pa je pri zagotavljanju pediatra, ki je najbližji v Zdravstvenem domu Ljutomer, prav tako zobozdravnika. Občina Razkrižje sicer sofinancira Zdravstveni dom Ljutomer v okviru mreže javne službe in oddaljenost ni prevelika, vendar je ob tem potrebno upoštevati socialni status posamezne družine. Nekateri starši se odločajo drugače in otroke vozijo k drugim pediatrom in zobozdravnikom, večina v Mursko Soboto. To je tudi posledica izgube pediatrije v Občini Razkrižje in v tistem času tudi primanjkljaja pediatrov v ZD Ljutomer. Nadalje pa ostaja neizkoriščena opremljena zobozdravstvena ambulanta v Zdravstveni postaji Razkrižje, v kateri stalni zobozdravnik ne deluje, temveč se samo občasno izvajajo sistematski zobozdravstveni pregledi osnovnošolskih otrok (ob čemer zobozdravnik pride iz Zdravstvenega doma Ljutomer). Prav tako so oddaljeni tudi logoped, psiholog, ipd., ob čemer pa je Ljutomer oddaljen 9 km, Murska Sobota 20 km.

Ostale zdravstvene storitve (logoped, psiholog, pedo-psihiater, razvojna ambulanta,...) oziroma storitve, ki jih družine s predšolskimi otroki najpogosteje uporabljajo, torej koristijo v Ljutomeru, Murski Soboti, Ormožu ali Mariboru. Vsi obiski v teh ambulantah so vezani na prevoz z osebnim avtomobilom. V primeru, da starš nima možnosti osebnega prevoza, mora uporabiti redni avtobusni prevoz ali taksi. Poglavitno vlogo pri vsem tem igrajo socialne storitve in povezovanje s socialnim sektorjem. Dostopnost socialnih storitev je slabša, saj imajo ravno družine, ki potrebujejo te storitve, običajno največ težav glede mobilnosti. Javni prevoz v smeri večjih upravnih središč je omejen in za družino z majhnimi otroki neprimeren ter v neprimernem času oziroma tekom dneva ni več možnosti prevoza nazaj, kar pomeni dolgo čakanje. Ob tem pogosto obstaja tudi primanjkljaj informacij o voznih redih in pogojih prevoza, zato je občina v tem smeri v okviru aktivnosti Evropskega tedna mobilnosti izdala brošuro z vsemi potrebnimi informacijami, in jo lansirala v večino gospodinjstev po občini.

Dostopnost vzgojno-izobraževalnih storitev je dobra. Kompleks osnovne šole je bil v letu 2015 celovito energetsko obnovljen ter zgrajen nizkoenergijski prizidek vrtca. S tem je občina naredila velik korak k izboljšanju pogojev za predšolsko vzgojo. V preteklosti je namreč vrtec deloval s tremi oddelki v stavbi šole, a v povsem neustreznih pogojih. Zdaj ima glede na vključenost otrok vrtec dva in pol do tri oddelke, za vključitev v vrtec pa ni čakalne dobe oziroma se lahko predšolski otroci vključijo kadarkoli med šolskim letom, povsem na novo urejeni prostori vrtca pa otrokom tudi nudijo ugodno in sproščeno varstvo.

Družinskega centra v občini Razkrižje, namenjenega otrokom pa tudi družinam nasploh, ni. Uporabniki iz Občine Razkrižje se ob tem precej poslužujejo storitev, ki jih ponujata družinski center in tudi večgeneracijski center, ki se sicer nahajata v Ljutomeru. To je predvsem posledica upravne vezanosti Občine Razkrižje na Ljutomer.

V Knjižnici in čitalnici Razkrižje je dobro založen oddelek s knjigami za otroke, a se družine tega premalo poslužujejo. Po evidenčnih podatkih Knjižnice in čitalnice Razkrižje je bilo med otroci do sedmega leta starosti na dan 13. 11. 2021 včlanjenih samo 11 članov predšolskih otrok, si pa otroci dejansko izposojajo knjige tudi več, preko bratov in sester, ki so že člani knjižnice. Pred časom je bilo včlanjenih sicer veliko več otrok, vendar so sčasoma presegli obravnavano starost, prav tako se tisti, ki niso aktivni eno leto, brišejo iz evidence zaradi varovanja osebnih podatkov. Občutno je k zmanjšanju obiska knjižnice in čitalnice prispevala tudi epidemija. Lahko bi bilo tudi več praviljičnih ur ali ustvarjalnih dejavnosti, ki bi privabljal družine s predšolskimi otroki. Večina aktivnosti je namreč organiziranih v dopoldanskem času, družine pa bi se skupaj glede na obveznosti aktivnosti lahko bolj udeleževale v popoldanskem času. Ob tem pa se ugotavlja, da imajo otroci in starši organizirane že druge prostočasne aktivnosti, zato je udeležba na teh dejavnostih bolj slaba. V občini tudi ne deluje Zveza prijateljev mladine, temveč je le-ta locirana v Ljutomeru, ki prav tako lahko ponuja različne dejavnosti tako za otroke kot družine. Občasno bi se v domu kulture tudi lahko izvedla kakšna lutkovna predstava namenjena otrokom. Otroci iz vrtca so sicer od 4-6 leta vključeni v lutkovni abonma, bi pa lahko ob kakšnih posebnih priložnostih lokalna skupnost organizirala predstavo za vse otroke (vrtec glede na finančne zmožnosti organizira eno predstavo v novoletnem času tudi za zunanje otroke).

Občina je uredila otroško igrišče in ravnotežnostni park v t.i. Centru Zavirje. Otroci iz vrtca se le-teh v veliki meri poslužujejo. Glede na urejenost pločnikov starši še vedno premalo izkoriščajo možnost hoje do imenovanega igrišča. Dostopnost igrišča (peš) za starše iz Koprive in Šprinca je malce slabša zaradi oddaljenosti in neurejenosti pločnikov. V vrtcu sta dve otroški igrišči, ki sta namenjeni zgolj uporabi vrtca, a v poletnih mesecih nista zasenčeni. Tudi na otroškem igrišču v Centru Zavirje ni ustrezne zasenčitve.

V splošnem pa LAT ugotavlja, da v Pomurju primanjkuje programov, ki bi bili fokusirani na družine s predšolski otroki. Prav tako je manj nevladnih organizacij, ki bi pokrivalo to področje. Morda bi v tem okviru lahko bistveno pripomogli Večgeneracijski center Pomurje, enota Ljutomer, svetovalni center na OŠ Cvetka Golarja Ljutomer, Center za družine Murska Sobota (grad Rakičan), Hiša sadeži družbe, ipd.

Podobno so na drugi strani na podlagi vprašalnika izpostavili tudi starši predšolskih otrok in prvošolčkov. Na vprašalnik se je odzvalo 11 staršev, katerih otroci obiskujejo bodisi vrtec bodisi prvi razred osnovne šole v občini Razkrižje. Na vprašalnik so odgovorili starši v starostnih skupinah 31-35 let (73 %), 20-30 let (18 %) in več kot 40 let (9 %), ter glede na višjo strokovno izobrazbo (45 %), nadalje pa srednješolsko in univerzitetno oz. strokovni magisterij (po 27 %).

Iz rezultatov ankete izhaja, da so vzgojno-izobraževalne storitve – vrtec in šola, dobro dostopni, dostopnost do vseh preostalih storitev, namenjenih otrokom do 7. leta starosti in njihovim družinam v občini Razkrižje pa nekoliko slabša. Podobno velja tudi glede kakovosti teh storitev.

Vezano na področje zdravstva se izpostavlja, da v občini ni pediatrične niti kakšne druge zdravstvene podpore namenjene posebej otrokom, logopeda, zobozdravnika, ipd. Torej ni otroškega zdravnika, da bi se ob zdravstvenih problemih posvetil striktno otroku. Družinski zdravnik koncesionar je sicer ob tem vedno pripravljen vskočiti in pomagati, vendar pa ima po mnenju staršev že tako dovolj dela s svojimi pacienti. Med odgovori so starši izpostavili tudi, da pediatri, ki so v drugih občinah, velikokrat niso dosegljivi, ko jih starši potrebujejo. Prav tako za čas epidemije izpostavljajo povsem neprimerno komunikacijo in obravnavo v zdravstvenih zavodih (k zdravniku prav gotovo zdrav človek ne bo šel).

Vezano na socialo starši izpostavljajo preslabo obveščanje glede storitev, kje in na kakšen način se lahko pridobi pomoč. Navajajo tudi slabšo dostopnost in neodzivnost socialnih delavcev v času epidemije, glede iskanja potrebnih informacij pa se jih na internetu zelo težko najde. Kar se tiče reševanja težkih situacij in pomoči pri pripravi dokumentacije, starši izpostavljajo, da so te zadeve urejene, tudi selitve v varno hišo, vsekakor pa jih moti nenehno spreminjanje zakonodaje in zahtevnost dokumentacije. Izpostavljajo tudi, da ni strokovne službe namenjene posebej otrokom. Zunanja igrala v občini pa naj se konstantno vzdržujejo, in ne zgolj nova postavljajo medtem ko stara propadajo.

Na področju vzgoje in izobraževanja starši opozarjajo na »apatičnost pedagoških delavcev; vse po liniji najmanjšega odpora; brez idej in motivacije za kvalitetno pedagoško delo«. Vse dodatne aktivnosti, ki bi se jih posluževale družine (športni klubi, glasbena šola, ipd.) so locirane v bližnji občini Ljutomer. Starši močno izpostavljajo tudi delanje razlik med otroci.

Nadalje so starši izpostavili še, da otroci in mlade družine nimajo prijaznega okolja v občini Razkrižje, da je visoka cena storitev predšolske vzgoje, varstvo otrok pa bi se lahko izvajalo tudi v popoldanskem času in med poletnimi počitnicami.

Starši medsebojno informiranost in sodelovanje služb, ki nudijo storitev, namenjene otrokom do 7. leta starosti in njihovim družinam (zdravstvene, socialne in vzgojno-izobraževalne) v občini Razkrižje ocenjujejo kot delno povezane (64 %), dobro povezane (18 %), niso povezane (9 %) in sploh niso povezane (9 %). Visok delež (73 – 82 %) staršev ocenjuje, da ni možnosti vključitve otrok do 7. leta starosti v popoldanske interesne dejavnosti, popoldansko varstvo, poletno varstvo za učence nižjih razredov osnovne šole ter kulturne in umetniške dejavnosti (npr. lutkovne predstave). Starši izpostavljajo tudi, da v občini ni dovolj poskrbljeno za stanovanjske kapacitete za mlade družine (73 %) ter informiranje in svetovanje namenjeno družinam (82 %), za potrebe ranljivih skupin (socialno ogroženi, priseljenci, ipd.) pa drugačna slika (64 %).

82 % anketiranih staršev ne uporablja storitev oziroma programov podpore za mlade družine v drugih občinah, medtem kot 18 % jih. Med storitvami, ki jih starši koristijo v drugih občinah, so zdravstvene (pediater, zobozdravnik, logoped), prostocasne (nogomet, judo, košarka, glasbena šola, balet,...) socialnovarstvene storitve, poletni tabori kot možnost varstva in interesne dejavnosti.

Glede na vprašanje, kaj bi po njihovem mnenju največ povečalo kvaliteto bivanja mladih družin v občini Razkrižje, starši izpostavljajo: Vzpostavitev stika z mladimi družinami in večja informiranost, kaj občina Razkrižje mladim družinam sploh ponuja. Vsaka družina ima drugačne interese, poglede na kraj. Pomembna je varnost otrok v šolo in iz šole (avtobus, javna razsvetljava, pločniki). Takrat, ko so starši pomirjeni glede varnosti otrok, lahko govorimo o kvaliteti bivanja v kraju. Nuditi varstvo za otroka dlje časa in podaljšati delovni čas vrtca (v popoldanskem času). Več možnosti za varstvo otrok in storitev obšolskih dejavnosti za otroke. Povečati aktivnosti za otroke. Čim večje vključevanje otrok v športe, druga znanja, gasilstvo – skupina pionirjev, otroci bi imeli družbo za druženje. Stanovanja ali hiše v cenovnem razredu, ki bi omogočala nakup ali najem za osnovne potrebe mlade družine, seveda prilagojeno za otroke. Enkratne denarne pomoči za novorojence in prvošolčke. Zamenjava kadra (na vseh ravneh). Zdravstveno in zobozdravstveno varstvo v občini.

2.2.1 Pregled programov

A. PROGRAMI PO PODROČJIH

	ZDRAVSTVO	IZOBRAŽEVANJE	SOCIALNO VARSTVO
PROGRAMI ZA OTROKE	ZD: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pediatrični ali drugi sistematski preventivni pregledi otrok v 1., 3., 6., 9., 12. in 18. mesecu, 3 in 5 letni, pred vstopom v vrtec in 1. razredu ▪ Zdravstvena vzgoja in zobozdravstvena vzgoja in preventiva (1-3 let – ustna higiena, zdrava prehrana, zobne razvade, demonstracija čiščenja zob; 4-6 let – zobozdravstvena vzgoja in preventiva, demonstracija čiščenja zob, sodelovanje s starši na roditeljskih sestankih) 	VRTEC: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Lutkovni abonma ▪ Plavalni tečaj ▪ Vrtec v naravi ▪ Program Zdravje v vrtcu (NIJZ) ▪ Delavnice za otroke, ki vrtca ne obiskujejo, trikrat letno ▪ Božično-novoletna obdaritev otrok, ki vrtca ne obiskujejo ▪ CICI olimpijada, dan športa (ŠZ Ljutomer) ▪ Mavrični vrtiljak (ZPM in vrtci UE Ljutomer) ▪ Likovna kolonija ▪ EKO nahrbtnik (Vrtec Stročja vas, sodelovanje med vrtci) OBČINA: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Popoldanske pravljичne urice za otroke v Knjižnici in čitalnici Razkrižje ▪ Tematske pravljичne urice po dogovoru za otroke vrtca Razkrižje v dopoldanskem času 	MSL, MCP: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Brezplačno poletno varstvo (delavnice, kopanje, izleti) ▪ Prireditve – Dedek Mraz ▪ Dan odprtih vrat ▪ Teden otroka ▪ Joga za otroke ▪ »Božiček za en dan« ▪ Podari zvezek CSD: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pomoč ob rojstvu otroka ▪ Otroški dodatek ▪ Dodatek za nego otroka ▪ Delno plačilo za izgubljeni dohodek ▪ Subvencija malice in subvencija kosila
PROGRAMI ZA STARŠE IN OTROKE	ZD: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Psiholog ▪ Logoped ▪ Ultrazvok - preiskava kolkov pri dojenčkih ▪ Razvojna ambulanta s centrom za zgodnjo obravnavo 	VRTEC: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Program Zdravje v vrtcu (NIJZ) ▪ Mali raziskovalci-velika odkritja Erasmus ▪ Srečanja ob materinskem dnevu ▪ Srečanja s starimi starši ▪ Pohod ob dnevu družine (povabijo tudi novo vpisane družine) ▪ Tehnike sproščanja za majhne otroke (skupaj z ZD Ljutomer) OBČINA: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ustvarjalne delavnice za otroke skupaj s starši v popoldanskem času 	MSL, MCP: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Izmenjevalnice oblačil ▪ Darila za družine, voščilnice v decembru (polepšajo praznike družinam) ▪ Viški hrane - »Namesto stran, drugemu v dlan«, štirikrat na teden ▪ Pomoč družinam v stiski s pomočjo donatorjev (hrana, pohištvo...) OBČINA: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Enkratne denarne pomoči ob rojstvu otroka ▪ Enkratne denarne pomoči za prvošolčke ▪ Srečanja z družinami novorojenčkov CSD: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Laična pomoč družinam

PROGRAMI ZA STARŠE	ZD:	VRTEC:	▪ Družinska mediacija
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Šola za starše (pred rojstvom otroka) ZA: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Referenčna ambulanta v ZA dr. Kolarić – Manuela Feuš dipl. med. sestra 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Predavanja za starše enkrat letno OBČINA: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ogled priložnostnih razstav likovnih del ljubiteljskih slikarjev in likovnih umetnikov (v dopoldanskem in popoldanskem času) 	MSL, MCP: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Delavnice sproščanja, za usklajevanje časa RK: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Prehrambeni paketi, oblačila, otroška druga oprema CSD: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Prva socialna pomoč ▪ Osebna pomoč ▪ Materinski dopust ▪ Starševsko nadomestilo ▪ Očetovski dopust ▪ Starševski dopust ▪ Pravica do dela s krajšim delovnim časom ▪ Pravica do plačila prispevkov v primeru štirih ali več otrok ▪ Nadomestilo v času odmora za dojenje ▪ Dodatek za veliko družino ▪ Pomoč velikim družinam pri nakupu vinjete

B. PROGRAMI GLEDE NA CILJNO SKUPINO

	UNIVERZALNI (ciljna skupina vključuje vse otroke in starše)	SELEKTIVNI (ciljna skupina vključuje izbrane otroke in starše)	NA PODLAGI POTREB (ciljna skupina vključuje otroke in starše s posebnimi potrebami)
Pred in poporodne dejavnosti		OBČINA: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Enkratna denarna pomoč ob rojstvu otroka ▪ Enkratna denarna pomoč za prvošolčka MSL, MCP: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Donacije, pomoč 	VRTEC: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sodelovanje z OŠ Cvetka Golarja, prilagojeni program, svetovalne urice za starše (se približajo staršem)
Priložnosti za interakcijo in igre	OBČINA: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Razne prireditve, pohodi, predstave, kolesarjenja 		
Zdravstveno varstvo	ZD: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nujno zdravstveno varstvo vrtčevskih in šolskih otrok po principu najbližjega zdravnika 	ZD: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Psiholog ▪ Logoped 	ZD: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Psiholog ▪ Logoped ▪ Ultrazvok - preiskava kolkov pri dojenčkih ▪ Razvojna ambulanta s centrom za zgodnjo obravnavo

2.2.2 Opis programov podpore

2.2.2.1 Steber: Izobraževalni sistem

Programi podpore za družine z otroki do 7. leta starosti v Občini Razkrižje, ki jih organizira Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje skupaj s svojo enoto Vrtec Razkrižje²⁵:

1. PROGRAMI ZA OTROKE

■ **Lutkovni abonma** ponujajo otrokom od 4. do 6. leta starosti in šolarjem do 5. razreda. Za otroke se izvede štiri ali pet predstav tekom šolskega leta v Kulturnem domu Razkrižje ali v Kulturni dvorani Ljutomer – odvisno od izbranega ponudnika. Otrokom tako nudijo priložnost doživljati in uživati v kvalitetnih lutkovnih predstavah, spoznavati pravila obnašanja na kulturnih prireditvah. Abonma je financiran s strani staršev.

■ **Plavalni tečaj.** V vrtcu se zavedajo velikega pomena plavanja v predšolskem obdobju, zato so organizacijo tečaja naravnali tako, da zagotovijo možnosti osvajanja prvih plavalnih zamahov in predvsem stika z vodo za vse otroke. Zgodnji začetki plavanja imajo veliko pozitivnih učinkov na psihofizičen razvoj otroka in krepitev ostalih področij otrokovega razvoja, mišičevja, srčno – žilnega sistema in dihal. Voda predstavlja za otroke novo okolje, v katerega jih vaditelji privadijo postopno in preko igre, saj je osnovni cilj vseh dejavnosti v okviru plavalnega tečaja v prvi meri zadovoljstvo otroka v gibanju, spoznavanju sebe, približati otrokom elemente zgodnjega učenja plavanja, navajanje na vodo in sproščeno gibanje v njej ter odpravljanje morebitnega strahu pred vodo. V tečaju se otroci postopoma učijo vseh potrebnih korakov do popolnega plavanja, tako nekateri naredijo tudi prve samostojne plavalne zamahe. Ker poteka učenje v glavnem v skupini, je vse veliko bolj zabavno, saj je učenje enostavnejše, ker je ves čas prisotna igra z vrstniki, hkrati pa je omogočen tudi individualni stik z vaditelji. Otroci so poleg veščin plavanja na tečaju razvijali tudi veščine samostojnosti in varno gibanje ob na in v vodi, kar predstavlja pomemben vidik preventive pri preprečevanju nesreč. Plavalni tečaj za otroke pred vstopom v šolo izvajajo skupaj z učenci 3. razreda v Biotermah Mala Nedelja in v sodelovanju z vaditelji iz Športnega društva IZZIV Pomurje. Plavalni tečaj sofinancirajo starši.

■ **Vrtec v naravi** organizirajo za otroke pred vstopom v šolo v sodelovanju z Vrtcema Stročja vas in Cven. Skupaj se prijavljajo na Razpis Centra za šolske in obšolske dejavnosti za izvedbo tridnevnega programa vrtca v naravi. Bivali so že v Logarski dolini in v Libeličah. Vsebine se izvajajo na predhodno oblikovanih ciljnih strokovnih področjih: narave, družbe, gibanja, umetnosti, jezika in matematike ter so oblikovane interdisciplinarno. Celosten vidik izbrane vsebine otroci v Vrtcu v naravi doživljajo na neposreden način v naravi z izkustvenim učenjem, opazovanjem, doživljanjem in raziskovanjem. Vrtec v naravi za otroke in vzgojitelje predstavlja priložnost za spoznavanje drugačnega okolja, pomemben korak k samostojnosti in predvsem druženje z vrstniki iz drugih vrtcev. Program sofinancirajo starši.

■ **Program Zdravje v vrtcu (NIJZ).** Program je podprt s strani Nacionalnega inštituta za javno zdravje in je usmerjen v vse ciljne skupine v vrtcu (otroci, starši, delavci). Z vsebinami želijo spodbuditi, da bi se vsakodnevno odločali za zdrav način življenja na vseh področjih, ki vplivajo na kvaliteto zdravja. Sem sodi spodbujanje gibanja in uživanja zdrave hrane,

²⁵ Donša P. (2021): Programi podpore za družine z otroki do 7. leta starosti v Občini Razkrižje VRTEC IN OŠ RAZKRIŽJE. Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, Šafarsko.

razvijanje zdravih medsebojnih odnosov, preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni, odvajanje zdravju škodljivih razvad, preprečevanje izgorevanja na delovnem mestu, preventivni ukrepi za zdravje zob, vzgoja za zdravje.

Vsako šolsko leto izvajajo aktivnosti v sklopu rdeče niti, ki jo določi NIJZ na podlagi potreb iz prakse. Novo šolsko leto daje priložnost novim spoznanjem, izkušnjam in priložnostim srečati, doživeti nekaj lepega, novega. Spoznanja in znanja nas krepijo, naredijo bogatejše, močnejše, modrejše. Otroci se bolj ali manj vsega šele učijo, odrasli pa z novimi izkušnjami lahko svoja prepričanja in navade tudi spremenimo. Na boljše. Vsi želimo da zdravi posamezniki gradimo zdravo družbo. Posameznik s svojim vedenjem in delom vpliva tudi na skupnost in obratno. Še naprej bomo spodbujali otroke da se spoznajo s svojim počutjem (utrujen, zadovoljen, bolan...), čustvi (srečen, vesel, zaskrbljen, prestrašen...) in zaznajo razlike ob različnih priložnostih (sposoben, utrujen, močen, zadihani, z bolečino, polni energije, sproščeni...). Različne situacije, ki jih v vrtcu organiziramo vsakodnevno, jim omogočajo spoznavanje in opazovanje razlik. Pri tem jim odrasli pomagamo. Poudarek je na pozitivnih spodbudah/občutkih, ki bodo krepile otrokovo samopodobo, samozavest in samospoštovanje ter s tem vplivale na njegovo dobro počutje.

Načrtovane dejavnosti:

- Delavnica s fizioterapevtko
- Vadbene ure enkrat tedensko v športni dvorani
- Socialne igre
- Joga za otroke
- Priprava zdravih receptov, krožnikov, smoothijev
- Senzorična škatla z naravnimi materiali
- Urejanje vrta
- Razvijanje čuječnosti in umirjenosti
- Igralnica v naravi
- Priprava jabolčnega zavitka, bučnega zavitka
- Priprava zelenjavne pice
- Aktivnosti v sodelovanju z Zdravstvenim domom Ljutomer – Vzgoja za zdravje....

Vrtec Razkrižje že vrsto let sodeluje v projektu Zdravje v vrtcu, ki ga vodi Nacionalni inštitut za javno zdravje. Rdeča nit šolskega leta 2020/2021 je bila »POČUTIM SE DOBRO«. Pedagoški delavci so načrtovali aktivnosti v okviru programa na ravni vrtca in na ravni posameznih oddelkov. Aktivnosti so podpirale zdrav način življenja z veliko gibanja, še posebej v naravi, pitjem tekočine, še posebej vode, uživanju sadja in zelenjave (sadne in zelenjavne malice). V vrtcu v prehrano otrok vključujejo živila lokalne pridelave. Skozi celo leto so obeleževali pomembne dneve kot so: Tradicionalni slovenski zajtrk, Dan zdravja in jesenski mini kros, Za dober začetek dneva z babicami in dedki, pripravili delavnico tehnike sproščanja za majhne otroke...V okviru oddelkov so otroci spoznavali in raziskovali: mikrobe, mikroskopirali, ogledali lutkovne filme (NIJZ) Dobili bomo dojenčka, Ostal bom zdrav, Čiste roke za zdrave otroke, skrbeli za ustno in osebno higieno (v skladu s priporočili NIJZ se del leta ni ščetkalo zob v vrtcu), sodelovali v športnem programu Mali sonček, programu Varno s soncem, spoznavali pomen zajtrka za zdravje, izdelovali prehranske piramide, sestavljali jedilnike, pripravljali zeliščne čaje, izvajali vaje sproščanja za malčke, dotaknem se sonca, pekli zdrave piškote, odkrivali senzorični kotiček, redno izvajali vadbene ure v športni dvorani šole, spoznavali tehnike sproščanja, se dnevno gibali na svežem zraku, izvajali krajše in daljše pohode v okolici šole. Na ravni oddelkov smo praznovali rojstne dneve samo s sadjem in igrami po želji otrok.

■ **Delavnice za otroke, ki vrtca ne obiskujejo.** Trikrat letno v okviru načrtovanih dejavnosti povabijo otroke, ki niso vključeni v vrtec, da se pridružijo v vrtcu. Dejavnosti pripravijo ob prehodih letnih časov, otroci so glede na zmožnosti

vključeni v različne delavnice in igro v oddelkih. Tako otroci in starši lahko poznajo utrip in življenje v vrtcu, spoznavajo vrstnike. Na ta način skušajo starše spodbuditi, da se ob rednem letnem vpisu odločijo za vključitev otroka v vrtec.

- **Celc vesela šola.** Aktivnosti za otroke pred vstopom v šolo.
- **Varno s soncem.**
- **Teden vseživljenjskega učenja.**
- **Spodbujamo prijateljstvo.**
- **Božično – novoletna obdaritev otrok.** Veseli december je v vrtcu eden najbolj čarobnih mesecev. Za otroke v vrtcu in tiste, ki niso vključeni v vrtec organizirajo obdarovanje, ki ga popestrimo z lutkovno igrico, ki jo bodisi pripravijo vzgojitelji ali pa zunanji izvajalec.
- **Mlml olimpijada** je športna prireditev za otroke pred vstopom v šolo iz vrtcev UE Ljutomer. Organizira jo Športna zveza Ljutomer v Športni dvorani Ljutomer. Organizator pripravi nabor športnih iger, ki jih otroci v vrtcih že pridno trenirajo. Vrtec sestavi ekipo šestih tekmovalcev. Tako kot se za športni dogodek spodobi se dvigne tudi zastava in igra himno. Namen športnih dejavnosti ni tekmovanje, temveč druženje med skupinami in uživanje v gibanju. Vsak udeleženec je na koncu dobil medaljo za sodelovanje.
- **Dan športa.** V okviru Tedna otroka Športna zveza Ljutomer organizira za otroke vrtce UE Ljutomer Dan športa v Športni dvorani Ljutomer. Otroci na različnih postajah spoznavajo različne športne zvrsti od juda, plezanja, poligone...
- **Judo vrtec.** Program judo vrtca je namenjen otrokom v starosti od 4. do 6. leta, primeren pa je za dečke in deklice. V programu otroke postopno uvajajo v vadbo juda. Poudarek je na izboljšanju osnovnih motoričnih sposobnosti in navajanju otrok na medsebojno sodelovanje. Otroci preko dela v parih in skupinah pridobivajo občutek za sodelovanje s partnerjem, delo v skupini in se navajajo na osnove discipline, ki jih zahteva ukvarjanje s športom. Vadba poteka dvakrat na teden v športni dvorani osnovne šole pod okriljem vaditeljev iz Judo Prlekija.
- **Mavrični vrtiljak.** Že vrsto let vrtci iz UE Ljutomer v Športni dvorani organizirajo skupno kulturno prireditev Mavrični vrtiljak. Za organizacijo prireditve je vsako leto zadolžen en izmed vrtcev. Sodelujejo otroci iz predšolskih skupin, ki se predstavijo s točko po lastni izbiri – ples, pesem, dramatizacija...
- **Likovna kolonija.** V začetku meseca junija Vrtec Ljutomer organizira Likovno kolonijo na Ranču Jureš v Babincih. Iz vsakega vrtca se kolonije udeležita dva otroka z vzgojiteljem. Otroci tam spoznavajo različne likovne tehnike in upodabljajo različne likovne motive.
- **Eko nahrbtnik Zelena Žabca.** Vodja projekta je Vrtec Stročja vas, ki k sodelovanju povabi vrtce iz UE Ljutomer. Cilji projekta so razvijanje naklonjenega, spoštljivega in odgovornega odnosa do žive in nežive narave, razvijanje jezika z vidika moralno etične dimenzije, vzpodbujanje otrokovih pozitivnih čustev do narave in okolja ter razvijanje otrokove občutljivosti na posege v okolje, spodbujanje otrok k iskanju rešitev za okoljske probleme. Otroci ob izbrani literaturi

Zbirka priročnikov za pridobivanje znanja o..., rešujejo zastavljene naloge, ki jih predstavijo na končnem srečanju in v biltenu.

■ **Mali sonček.** Sodelujejo otroci od 2. do 6. leta starosti. Program predstavlja obogatitev programa na področju gibanja v vrtcu s sodobnimi gibalnimi/športnimi vsebinami. Poudarek je na igri in vadbi, ki mora biti prijetna in prilagojena otroku. Otrok z gibanjem zaznava in odkriva svoje telo, preizkuša, kaj telo zmore. Otrok doživlja veselje in ponos ob razvijajočih se sposobnostih in spretnostih. Vsebine in aktivnosti določijo vodje oddelkov glede na strokovna priporočila za izvajanje in starostno stopnjo. Dejavnosti načrtujejo in se s strani vzgojiteljic in pomočnic v sodelovanju s starši in so del LDN oddelkov. Program je sestavljen iz štirih stopenj:

- Mali sonček – modri: za otroke od 2. do 3. leta starosti
- Mali sonček – zeleni: za otroke od 3. do 4. leta starosti
- Mali sonček – oranžni: za otroke od 4. do 5. leta starosti
- Mali sonček – rumeni: za otroke od 5. do 6. leta starosti.

■ **Trajnostna mobilnost v vrtcih in šolih.** Program izvajajo v sklopu Evropskega tedna mobilnosti. S programom želijo prispevati k spreminjanju potovalnih navad otrok in njihovih bližnjih ter posledično k zmanjševanju motornega prometa v okolici vrtcev in šol. Na ta način želijo prispevati k zmanjšanju okoljskih obremenitev, k spodbujanju gibanja otrok in s tem h krepitvi njihovega zdravja. Program nagovarja tako otroke kot starše, ključne aktivnosti pa so dan brez avtomobila, beleženje prihodov v šolo na trajnostni način, tehniški dan na temo varnosti v prometu.

■ **Naša mala knjižnica.** Bralni projekt za otroke starejše skupine, po branju zgodb sledi delo v Ustvarjalniku in izmenjava literarnih junakov.

■ **Predšolska bralna značka.** Otroci med letom v skladu z navodili mentorjev sodelujejo v programu.

2. PROGRAMI ZA STARŠE IN OTROKE

■ **Mali raziskovalci – velika odkritja – Erasmus+ v vrtcu.** Osnovni namen projekta Mali raziskovalci – velika odkritja (Small Researchers – Great Discoveries) je razvoj kompetenc in veščin na področju STEAM - znanosti, tehnologije, inženirstva, umetnosti in matematike. V projektu Erasmus+ vrtec Razkrižje sodeluje kot partnerski vrtec. Šest partnerskih organizacij iz 5 držav (Slovenija, Nizozemska, Grčija, Latvija in Srbija) druži želja po razvoju naravoslovnih spretnosti in znanj, ob tem pa krepiti jezikovne kompetence strokovnih delavcev v angleščini, aktivno komunikacijo v prvem tujem jeziku v predšolskem obdobju pri otrocih sodelujočih vrtcev, digitalne kompetence strokovnih delavcev vrtca skozi nove pristope, vezane na model koncept računalniškega mišljenja in vitro spreminjajoči se družbi in prenos tega znanja na otroke sodelujočih vrtcev s poudarkom na razvijanju reševanja problemov, logičnega razmišljanja in sodelovalnega dela, kakovost predšolske vzgoje in z namenom, da se bodo otroci še lažje in uspešneje vključevali v socialno okolje, tj. krepili svoje socialne kompetence v tem raznolikem, globalnem in večkulturnem svetu, ki pred nas in naše otroke ter njihovo prihodnost postavlja nove izzive, kakor tudi izmenjava primerov dobre prakse za dvig kakovosti lastnega dela. Aktivnosti se delijo na: ✨ **SPOZNAMO IKT:** Otroka spodbujajo k radovednosti in veselju do AV-tehnologije. Vnesti IKT na različna področja življenja v vrtcu. Uporaba računalnika, računalniških didaktičnih programov. Z razvijanjem digitalnih kompetenc v vrtcu, bodo otroci sodelovali v različnih stopnjah ustvarjalnih procesov ter s tem razvijali STEAM kompetence. ✨ **SPOZNAVAMO ANGLEŠČINO:** Seznanjanje otrok s tujim jezikom (angleščino) preko različnih iger.

Spodbujanje otrok do spoznavanja angleščine v povezavi s tematskimi sklopi tekom šolskega leta. ✨ Pravljice, glasbene koreografije, štetje, barve, gibalne igre, rajalne igre, družinski člani, deli telesa, živali....v angleščini.

■ **Srečanja ob materinskem dnevu.** Ob materinskem dnevu otroci skupaj z očetmi in vzgojiteljicami pripravijo presenečenja za mamice. S skupnim druženjem počastijo svoje družine.

■ **Srečanja s starimi starši.** V tednu otroka pripravno posebno druženje otrok z babicami in dedki. Otroci skupaj s starimi starši izvajajo različne gibalne aktivnosti (pohod, druženje z fizioterapevtko...), pripravijo pa tudi kratki kulturni program.

■ **Pohod ob dnevu družine.** Ob mednarodnem dnevu družine (15. maj) vrtec organizira pohod na Šprinc, na katerega povabijo družine otrok iz vrtca na katerega povabijo tudi družine, katerih otroci vrtca še ne obiskujejo. Na vrhu v Šprincu organizirajo športne igre v katere so vključene celotne družine. K sodelovanju povabijo tudi Turistično društvo Razkrižje s svojimi članicami, ki za sodelujoče pripravijo razkriške mlince.

■ **Tehnike sproščanja za majhne otroke.** V sodelovanju z fizioterapevtkami iz Zdravstvenega doma Ljutomer organiziramo delavnico Tehnike sproščanja za majhne otroke. Delavnico izvedemo tudi v posameznih oddelkih samo za otroke. Otroke in starše že od majhnega skušamo učiti poslušati lastno telo, se umiriti misli in telo.

3. PROGRAMI ZA STARŠE

■ Glede na aktualne potrebe organizirajo skupno predavanje za starše otrok vrtca in šole. Tematike se dotikajo področja vzgoje otrok, varne rabe sodobnih tehnologij, zdravstvenega področja, duševnega zdravlja.

B PROGRAMI GLEDE NA CILJNO SKUPINO

■ **Sodelovanje z OŠ Cvetka Golarja Ljutomer, svetovalne urice za starše, Integracija otrok s posebnimi potrebami.** Ob ugotavljanju posebnosti v razvoju posameznih otrok lahko pooblaščen institucija napoti starše na svetovanje v okviru brezplačnih Svetovalnih uric, ki jih nudijo strokovne delavke OŠ Cvetka Golarja Ljutomer. Staršem se tako nudi dodatna podpora in pomoč pri razumevanju potreb otroka in je en od korakov v načrtovanju pomoči otroku in družini.

2.2.2.2 Steber: Zdravstveni sistem

■ **Preventivni pregledi novorojenčkov, predšolskih in šolskih otrok²⁶.** Predšolski zdravstveni pregledi zagotavljajo, da je otrokov telesni, socialni in intelektualni razvoj ustrezen. Preverijo se otrokove osnovne motorične sposobnosti in socialne veščine. Otrok pri pediatru opravi tudi pregled sluha in vida. Redni preventivni pregledi, h katerim spadajo tudi priporočila o cepljenju, prehrani, vzgoji in preprečevanju nezgod, se izvajajo za preprečevanje in pravočasno odkrivanje psihičnih, duševnih ali telesnih posebnosti ali obolenj pri dojenčkih in otrocih.

²⁶ Povzeto po <https://zastarse.si/dojencki/preventivni-pregledi-novorojenckov-predšolskih-in-solskih-otrok-mladine-in-studentov/>. 15. 10. 2021.

Preglede dojenčkov in predšolskih otrok izvajata tim specialista pediatra na primarni ravni. Za otroke iz družin v občini Razkrižje je najbližji pediater v Zdravstvenem domu Ljutomer, nekateri starši pa izberejo pediatra v Murski Soboti ali tudi dalje. Dojenčki in predšolski otroci imajo pravico do sistematskega pregleda v starosti enega, treh, šestih, devetih, dvanajstih in osemnajstih mesecev ter v starosti treh in petih let, namenskega pregleda v primeru, da je bila pri sistematskem pregledu najdena sprememba, ki potrebuje sledenje, izvedbe obveznega cepljenja, predpisanega s programom cepljenja, ter izvedbe programirane zdravstvene vzgoje in individualnega svetovanja.

Sistematskemu pregledu otroka v starosti treh let je pridružen tudi pregled pri psihologu, pregledu otroka v starosti petih let pa pregled pri logopedu. Nadalje se pri timu specialistične medicine opravi sistematski preventivni pregled pred vstopom v šolo (šolski novinci) in v 1. razredu osnovne šole, opravi namenski pregled v primeru, da je bila pri sistematskem pregledu najdena sprememba, ki potrebuje sledenje, izvedba obveznega cepljenja po programu cepljenja, ter izvedba programirane zdravstvene vzgoje ob vsakem sistematskem pregledu.

Sistematski preventivni pregledi dojenčkov, otrok in mladine se vsebinsko nekoliko razlikujejo glede na starost otroka, okvirno pa vključujejo pregled zdravstvene dokumentacije, anamnezo, pregled otroka in presejalne teste, razgovor z otrokom, zdravstveno-vzgojne aktivnosti, po potrebi cepljenje otroka. Zdravstveno-vzgojne aktivnosti potekajo v začetku individualno in so usmerjene k staršem, vzgojiteljem in učiteljem, kasneje, z odraščanjem otroka, pa potekajo tudi skupinsko v vrtcih in šolah.

Razvojno in vedenjsko moteni otroci imajo vsako leto preventivne zdravstvene preglede v identičnem obsegu, prilagojene njihovi prizadetosti.

Starši otrok do 7. leta starosti in tudi po tem obdobju so upravičeni do pravic iz osnovnega zdravstvenega zavarovanja, kot ga določa Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju. Z obveznim zdravstvenim zavarovanjem je zavarovanim osebam zagotovljeno plačilo zdravstvenih storitev v celoti in brez doplačil v primeru sistematičnih in drugih preventivnih pregledov otrok do 7. leta starosti, žensk v zvezi z nosečnostjo in drugih odraslih oseb v skladu s programom, zdravljenje in rehabilitacija otrok, ki se redno šolajo, otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter otrok z nezgodno poškodbo glave in okvaro možganov, zdravstveno varstvo žensk v zvezi s svetovanjem pri načrtovanju družine, kontracepciji, nosečnostjo in porodom.

Zdravstvena vzgoja In zobozdravstvena vzgoja In preventiva²⁷. Zdravstveno vzgojo in zobozdravstveno vzgojo in preventivo izvaja Zdravstveni dom Ljutomer. Zdravstvena vzgoja se izvaja v vrtcu in osnovni šoli. Delavnice se izvajajo v sodelovanju s šolami. Za starostno skupino oziroma prvi razred osnovne šole je pripravljena delavnica na temo ZDRAVE NAVADE. Delavnica se dotika ključnih tem zdravega načina življenja otrok ter spodbuja k bolj zdravim navadam. Zdravstveni dom Ljutomer v tem okviru sodeluje tudi na različnih naravoslovnih dnevih in pri pojavu določene problematike (uši, ledvice, osebna higiena, merjenje krvnega tlaka in sladkorja,...). V vrtcu se izvajajo teme po dogovoru.

Zobozdravstvena vzgoja in preventiva se izvaja v vrtcu in osnovni šoli v okviru preventivnega zdravstvenega varstva na primarni ravni pod enotnim naslovom »vsakodnevna skrb za ustno zdravje«. Vsebine so oblikovane v skladu z zobozdravstveno doktrino upoštevajoč aktualno problematiko in otrokov razvoj. Za predšolske otroke, prvo starostno obdobje (1-3 let) se izvajajo vsebine na temo Ustna higiena, Zdrava prehrana, Zobne razvade in Demonstracija čiščenja zob, za drugo starostno obdobje (4-6 let) pa vsebine Zobozdravstvena vzgoja in preventiva ter Demonstracija čiščenja zob. Sodelujejo tudi s starši na roditeljskih sestankih. Za šolske otroke 1. triade se izvajajo vsebine Menjalno zobovje in pomen

²⁷ Povzeto po www.zd-lju.si/p/37/zdravstvena-vzgoja-in-zobozdravstvena-vzgoja-in-preventiva.html. 15. 10. 2021.

šestic, Pripomočki za ustno higieno, Demonstracija in praktično izvajanje ustne higijene, Razvade, Poškodbe zob in prva pomoč, Zdrava prehrana, pitje nesladkanih pijač in vode ter Redni obiski pri zobozdravniku. Od 1. – 5. razreda osnovne šole se izvaja tudi kontrola čistoče zob z demonstracijo čiščenja do osemkrat in zobozdravstvena vzgoja z delom v skupini.

Sem sodi tudi ortodontsko zdravljenje, saj je najprimernejši čas za pričetek odvisen od vrste nepravilnosti in razvojne stopnje zobovja, ter ga je včasih potrebno pričeti že v mlečnem zobovju, največkrat pa ko izrastejo stalni zobje (razen modrostnikov). Ortodontsko zdravljenje je lahko mogoče samo na podlagi prostovoljne odločitve staršev, v kolikor gre za mladoletnega otroka, določa pa pravice in obveznosti, ki jih je potrebno med zdravljenjem upoštevati, da bi le-to lahko bilo uspešno.

■ **Ultrazvok – preiskava kolkov pri dojenčkih.** V ambulanti za ultrazvočno preiskavo kolkov pri dojenčkih Zdravstvenega doma Ljutomer opravljajo ultrazvočne preiskave, ki so namenjene zgodnjemu odkrivanju nepravilnosti v razvoju kolkov. Izvajajo jih v prvih tednih otrokovega življenja, ter v tretjem mesecu otrokove starosti.

■ **Psiholog, logoped in zdravljenje in rehabilitacija otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.** V slovenskem prostoru sta družinam iz območja občine Razkrižje psiholog in logoped najbližje na voljo v Zdravstvenem domu Ljutomer. V okviru diagnostike se ugotavlja prisotnost govorno-jezikovnih motenj, vzroke in posledice njihovega nastajanja. Logoped v skladu s strokovnimi standardi in kriterijih opredeli posamezno govorno-jezikovno motnjo. V okviru terapije se s posebnimi metodami dela omenjene težave odpravlja oziroma preprečuje.

■ **Razvojna ambulanta s centrom za zgodnjo obravnavo^{28 29 30}.** Razvojna ambulanta s centrom za zgodnjo obravnavo deluje kot multidisciplinarno ter transdisciplinarno timsko sodelovanje različnih strokovnjakov pri obravnavi otrok z vključitvijo otrokove družine ter povezovanjem z vrtci, osnovnimi šolami, centrom za socialno delo in drugimi. Tako so vsi deležniki, ki obravnavajo otroka s posebnimi potrebami in njegovo družino, povezani v celoto, ki daje sistemsko oporo družinam. Deluje v prostorih Splošne bolnišnice Murska Sobota oziroma zaradi epidemioloških razmer in prostorskih potreb bolnišnice trenutno v najetih prostorih RIS Rakičan (do predvidoma marca 2022). Za obravnave so na voljo sodobno opremljene ambulante, ki so enostavno dostopne in prilagojene tudi gibalno oviranim osebam. Razširjeno individualno in timsko obravnavo nudijo zdravnik specialist pediater, fizioterapevt, diplomirana in srednja medicinska sestra, zdravstveni administrator, delovni terapevt, logoped, socialni delavec, specialni pedagog, psiholog in po potrebi drugi strokovnjaki.

Razvojna ambulanta s centrom za zgodnjo obravnavo je namenjena celemu spektru otrok, ki odstopajo od normalnega razvoja, tudi tistim, ki prej niso imeli možnosti ali niso vedeli, kje naj poiščejo pomoč in nasvete. V ambulanto družine napoti izbrani pediater ali specialist, v ambulanti se opravi pregled in opredelijo potrebne terapije ter morebitna potrebna dodatna diagnostika. V razvojni ambulanti se izvajajo terapije, otroci pa tam niso hospitalizirani. Pri posameznem otroku se spremlja njegov razvoj in napredek in temu prilagaja pristop in terapije. Nadvse pomembno pri vsem pa je, da se otroka prične obravnavati dovolj zgodaj. Indikacije za napotitev so nedonošenost, nizka porodna teža, motnje dihanja ali huda zlatenica ob rojstvu, prirojene okužbe, nenormalni nevrološki znaki, slepota, gluhost, prirojene anomalije, omtvelost brahialnega plečja, genetske okvare, sindromi. Obravnavajo tudi otroke, staršev odvisnikov, imajo motnje hranjenja

²⁸ Povzeto po <https://www.sb-ms.si/oddelki-in-sluzbe/razvojna-ambulanta-s-centrom-za-zgodnjo-obravnavo>. 2. 11. 2021.

²⁹ Povzeto po Rituper Rodež, A., N. (18. 12. 2019): Ambulante, kjer so otroci ustrezno in pravočasno obravnavani. Vestnik.

³⁰ Povzeto po Vrbnjak, M. (10. 10. 2021): Razvojna ambulanta že deset mesecev v rakičanskem dvorcu. Vestnik.

(nevrološki vzroki), zajčjo ustnico, avtizem, motnjo pozornosti, stanja po tumorjih, poškodbo glave, srčno operacijo, prirojeno okvaro gibalnega sistema, amputacijo, ipd.

Razvojni ambulanta je del nacionalne mreže razvojnih ambulant s centrom za zgodnjo obravnavo otrok.

■ **Živila za posebne zdravstvene namene, medicinski pripomočki in zdraviliško zdravljenje.** Živila za posebne zdravstvene namene so razdeljena v tri skupine:

1. Živila za posebne namene s prilagojeno sestavo hranil, ki so namenjena za zdravljenje zavarovanih oseb s prirojenimi motnjami presnove. Ta živila so razvrščena na pozitivno listo in so iz obveznega zdravstvenega zavarovanja krita v celoti. Indikacijo za prejetje teh živil postavi pediatrična klinika, po postavitvi indikacije pa jih lahko predpisuje izbrani osebni zdravnik oziroma pediater. Na recept se smejo predpisovati v količini za največ tri mesece.
2. Živila za otroke s hudimi alergijami in drugimi težkimi oblikami intolerance na hrano. Ta živila so na vmesni listi in imajo določeno najvišjo priznano vrednost v razponu od 50 do 95 % cene živila, kar pomeni, da je razliko od najvišje priznane vrednosti do polne cene za otroke, učence, osebe z motnjami v razvoju, potrebno doplačati.
3. Živila za prehransko podporo bolnikov z akutnimi poslabšanji hude kronične bolezni s hudim telesnim izčrpanjem ali bolnikov, pri katerih je do takšnega stanja prišlo zaradi stranskih učinkov terapevtskih postopkov, za katere je takšna dopolnilna prehrana nepogrešljiva in lahko bistveno izboljša kakovost življenja in uspeh zdravljenja. Gre za skupino živil na vmesni listi z določeno najvišjo priznano vrednostjo v razponu od 50 do 95 % cene živila, razlika se doplača. Predpisujejo jih zdravniki specialisti ustrezne klinične stroke, določene v omejitvi predpisovanja, v okviru specialistične ambulantne dejavnosti, in izbrani osebni zdravniki oziroma pediatri na osnovi izvida tega zdravnika specialista ali pisnega mnenja konzilija ustrezne klinike. Na recept se smejo predpisovati v količini največ za obdobje enega meseca. Predpisovati se smejo le ob akutnih poslabšanjih hude kronične bolezni.

Pri uveljavljanju pravice do medicinskih pripomočkov ob upoštevanju pogojev obveznega zdravstvenega zavarovanja velja predhodno 6 mesečno obdobje za služne pripomočke in medicinske pripomočke za izboljšanje vida ter 3 mesečno obdobje za druge medicinske pripomočke.

■ **Šola za starše³¹.** Šola za starše oziroma materinska šola je namenjena nosečnici in partnerju pri pripravi na porod, poporodno obdobje ter negi in prehrani novorojenca. Namen tovrstne šole je povečati zdravstveno vzgojo in prosvetljenost nosečnic in njihovih partnerjev. Izobraževanje poteka v obliki predavanj na temo anatomije in fiziologije ženskih spolnih organov, vloge in pomena mišic medeničnega dna v času nosečnosti, dojenja, poroda, lajšanja bolečin od poroda, nege otroka ter psihološke priprave na porod in poporodno obdobje. Nosečnice imajo organizirano tudi redno telesno vadbo za vzdrževanje kondicije, gibljivosti in maksimalne aerobne sposobnosti, pri tem usvojijo tudi tehnike relaksacije, dihanja, Keglovih vaj in pravilne telesne drže. Ob navedenem kot predavatelj sodelujejo ginekolog, pediater, anesteziolog, diplomirana babica in fizioterapevt. Naročanje na šolo za starše se prične v 24. tednu nosečnosti. Če želi bodoči očka ali katera druga oseba biti prisoten ob porodu v porodni sobi, se mu svetuje udeležba v šoli za starše.

■ **Referenčna ambulanta v ZA dr. Kolaric – Manuela Feuš dipl. med. sestra**

³¹ Povzeto po <https://www.sb-ms.si/oddelki-in-sluzbe/ginekolosko-porodniski-oddelek/sola-za-starse>. 2. 11. 2021.

V referenčni ambulanti (RA), paciente poleg zdravnika, spremljala tudi diplomirana medicinska sestra. Ta je prevzela spremljanje določenih kroničnih bolezni. Zelo velik poudarek pa je na preventivnih pregledih, pri vseh starih nad 30 let. Na preventivne preglede pridejo zdravi starši otrok, ki ne jemljejo nobenih zdravil. Izvaja se preventiva za kronično nenalezljive bolezni (KNB).

Med kroničnonenalezljive bolezni spadajo SB- sladkorna bolezen, HA- arterijska hipertenzija, povišan holesterol, (posledično pride lahko do infarktov in kapi), astma, KOPB- kronična obstruktivna pljučna bolezen, depresije, BHP- benigna hiperplazija prostate...

Prej, ko še ni bilo referenčne ambulante (ADM) se preventiva ni mogla izvajati tako pogosto, saj je imel zdravnik ogromno dela z bolnimi ljudmi. Tako, da so zdravi pacienti bili prikrajšani za dobro kakovostno obravnavo in svetovanje, kako izboljšati način življenja. Če pa ni narejene dobre preventive in svetovanja, imajo nekateri ljudje, posledično nezdrav način življenja. To pa vodi v kronična obolenja in slej ko prej vsi zbolimo. Seveda so tudi izjeme, saj so danes ljudje že zelo osveščeni, kako je potrebno skrbeti za krepitev svojega zdravja, ampak v RA (ADM) še kake stvari obnovimo in malo bolj podrobno predstavimo.

Vse nasvete za zdrav način življenja (zdrava prehrana, gibanje...) prenesejo starši s svojim zgledom na otroke. Tako, da na nek način, preko staršev vzgajamo tudi otroke. Preko zdravstvene vzgoje poskušamo v mlade družine vnesti zdravo in primerno okolje za vzgojo otrok.

■ **Preventivni pregled žensk ter zdravstveno varstvo žensk.** Ženska si poleg osebnega zdravnika in zobozdravnika lahko izbere tudi osebnega ginekologa. Izbrani osebni ginekolog zagotavlja ženski storitve s področja svetovanja o načrtovanju družine, kontracepciji, v zvezi z nosečnostjo, porodom in poporodno dobo, zgodnje odkrivanje raka na vratu maternice in vse preventivne preglede ter storitve diagnosticiranja in zdravljenja ginekoloških bolezni, ki se opravljajo v osnovni zdravstveni dejavnosti. Izbrani osebni ginekolog poda izbranemu osebnemu zdravniku zavarovane osebe mnenje o njeni začasni nezmožnosti za delo zaradi bolezni oziroma stanj, ki jih ugotovi na svojem delovnem področju.

V ta okvir sodijo tudi zdravstvene storitve in nega v zvezi s porodom. Novorojeni otroci imajo pravico do presejalnih testov za prirojene bolezni (npr. na fenilketonurijo, hipotireozo itd.), ki jih zagotavljajo porodnišnice oziroma bolnišnice s porodniškimi oddelki in oddelki za novorojence. Najbližja porodnišnica družinam z območja občine Razkrižje je v Splošni bolnišnici Murska Sobota.

■ **Patronažni obiski, zdravljenje in nega na domu.** Namen preventivnih obiskov je zagotavljati aktivnosti, ki bodo vodile k ohranitvi in krepitvi najvišje ravni zdravja glede na bolezni, preprečevanju zapletov in pomoči pri zagotavljanju oskrbe in možnosti za samonegovanje in samooskrbo na domu.

■ **Zadržanost od dela zaradi otroka³².** Med glavnimi oblikami zadržanosti od dela zaradi otroka, za čas katerih ima eden od staršev otroka pravico do nadomestila plače, so sobivanje v zdravstvenem zavodu z bolnim otrokom, nega,

³² Povzeto po PRAVICE IZ OBVEZNEGA ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA – Četrta elektronska izdaja, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Ljubljana, julij 2021, dostopno na

spremembo in usposabljanje z rehabilitacijo. Posamezno vrsto zadržanosti od dela je mogoče odobriti do vključno 14 leta starosti otroka, v določenih primerih pa tudi do 18. leta starosti. Upravičenci so največkrat starši, v primeru spremstva pa kdorkoli. Trajanje zadržanosti od dela zaradi otroka je odvisno od vrste zadržanosti. Sobivanje in spremstvo se omogoči za tiste dni, ko upravičenec dejansko biva ob hospitaliziranem otroku in je ob njem oziroma dejanski čas trajanja spremstva (oz. najdlje za čas, ki ga z odločbo odmeri imenovani zdravnik ali zdravstvena komisija). Ob hospitaliziranem otroku do njegovega dopolnjenega petega leta ima pravico do bivanja eden od staršev. Če je hospitalizirana mati, ki doji, ima pravico ob njej bivati tudi otrok, ki ga doji. Če otroku zagotavlja nego strokovno osebje bolnišnice, potem eden od staršev nima pravice do nadomestila plače za nego otroka za čas sobivanja.

Za nego otroka je lahko starš zadržan do največ 14 delovnih dni za otroka od 7. leta in do 30 delovnih dni za otroka do 7. leta starosti. Izjemoma je lahko zadržanost daljša, in sicer do največ 6 mesecev za nego otroka zaradi nenadnega hudega poslabšanja zdravstvenega stanja, nad 6 mesecev za nego otroka zaradi težjih rakastih obolenj, težjih možganskih okvar in v drugih primerih poslabšanja zdravstvenega stanja, ter v času hospitalizacije otroka zaradi težke možganske okvare, rakavih obolenj ali drugih posebno hudih poslabšanja zdravstvenega stanja otroka.

Za posebna zdravstvena stanja, ko je potrebno usposabljanje staršev za poznejšo rehabilitacijo na domu, starost otroka ni pogoj za sobivanje. Eden od staršev ima pravico do bivanja ob hospitaliziranem otroku za čas potrebnega usposabljanja, ki je odvisen od zdravstvenega stanja otroka. Trajanje usposabljanja je pri otrocih s težjo okvaro oziroma poškodbo možganov ali hrbtenjače omejeno na največ 30 dni, pri otrocih s kroničnimi boleznimi ali okvarami pa na največ 14 dni.

O zadržanosti od dela za nego, spremstvo ali usposabljanje za rehabilitacijo odloči bolnišnica, pediater ali imenovani zdravnik. V tem okviru je staršem v pomoč tudi Zasebna ambulanta družinske medicine, dr. Davorin Kolarić, ki deluje v Zdravstveni postaji Razkrižje. Mnogi starši imajo namreč izbranega osebnega zdravnika, ki jim je glede na kraj prebivanja najbližji. Izbrani osebni zdravnik pa v tem okviru ugotavlja začasno zadržanost od dela do 30 dni (razen izbranega osebnega ginekologa in izbranega osebnega zobozdravnika) in podaja navodila za ravnanje upravičenca v času zadržanosti od dela. Ob navedenem je potrebno tudi sodelovanje osebnega zdravnika otroka in osebnega zdravnika starša. Trajanje odsotnosti od dela je odvisno od stanja bolni in se glede na potek bolezni presoja individualno.

Tudi oblike nege otroka so lahko različne, in sicer nega otroka v času materinskega (porodniškega) dopusta, nega porodnice po porodu, nega otroka in delo v skrajšanem delovnem času, nega otroka v času hospitalizacije, sobivanje v bolnišnici ob bolnem otroku, sočasna nega otroka in/ali spremstvo s strani obeh staršev, nega in spremstvo otroka med zdraviliškim zdravljenjem ter nega in spremstvo otroka za čas potovanja in načrtovanja zdravljenja v tujini.

2.2.2.3 Steber: Sistem socialnega varstva

■ **Podpora in programi MCP družinam.** Mladinski center Prlekije – pokrajinski center nevladnih organizacij, socialno podjetje, ima strokovni projektni tim, v katerem delujejo prostovoljci ali pogodbeno strokovnjaki različnih smeri, kot so pedagog, psiholog, psihiater, socialna delavka.

MCP je bil ustanovljen 6. 7. 1994. Pri svojem delovanju sodeluje in se mreži z najrazličnejšimi organizacijami in posamezniki iz pomursko-podravske regije, ter institucijami na nacionalnem in mednarodnem nivoju. Programe izvaja na

[https://api.zzvs.si/ZZVS/info/egradiva.nsf/0/c3d3f8c8923a29d2c1257ac2002ba43e/\\$FILE/bro%C5%A1ura%20Pravice%20iz%20obveznega%20zdravstvenega%20zavarovanja_julij%202021.pdf](https://api.zzvs.si/ZZVS/info/egradiva.nsf/0/c3d3f8c8923a29d2c1257ac2002ba43e/$FILE/bro%C5%A1ura%20Pravice%20iz%20obveznega%20zdravstvenega%20zavarovanja_julij%202021.pdf). 21. 7. 2021.

PEDAGOŠKI INŠTITUT

dnevni ravni - celodnevno, ob delovnih dnevih, ob vikendih in državnih praznikih – po dogovoru. Brezplačne aktivnosti se izvajajo na podlagi razpisa in aktivnosti po tedenskem, mesečnem in letnem programu.

Dejavnost organizacije in s tem tudi zaposlitve omogočajo: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Evropski socialni sklad, Urad Republike Slovenije za mladino, Javni sklad RS za kulture dejavnosti-centralna služba, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Nacionalna agencija Movit ter Občina Ljutomer.

Aktivnosti za družine z majhnimi otroki, pomembne za občane občine Razkrižje:

Brezplačno varstvo v organizaciji Mladinskega centra Prlekije. Predvsem v času počitnic organizirajo brezplačno varstvo otrok, v okviru katerega se zvrstijo najrazličnejše delavnice: ustvarjanje, peka in kuhanje, kopanje, igranje družabnih iger, preživljanje zdravega prostega časa v naravi in z živalmi. Vsebine prilagodijo letnemu času in aktualnim temam, poleg tega poskrbijo za brezplačno malico in zdrave prigrizke. Na sedežu MCP se nahaja tudi obsežno in prijetno igrišče ter številna varna igrala.

Podpora družinam v družinskem centru. Preventivni program predstavlja oporo in pomoč posameznim družinskim članom in družini kot celoti, kot kakovostna dopolnitev javnemu sektorju. Poleg raznovrstnih skupinskih aktivnosti v okviru vsebin pozitivnega starševstva, počitniških aktivnosti in delavnic za otroke ter skupinskih delavnic nudijo individualno pomoč in delo, ki omogočajo učinkovito pridobivanje veščin za reševanje raznovrstnih problemov, delo na pozitivni samopodobi, aktivno poslušanje, izboljšanje obvladovanja čustev oziroma konstruktivnega izražanja – svetovanje za podporo in pomoč pri reševanju problemov ter za obvladovanje čustev, izboljšanje samopodobe. Uporabnikom je na voljo neformalno druženje.

Psihosocialni program za podporo družinam v tveganih in/all konfliktnih situacijah. Anonimen, zaupni in brezplačen program je namenjen staršem (v družinah z velikim tveganjem, v postopku razveze ali razvezanim) in osebam, ki izvajajo starševsko skrb ter sorodnikom otrok razvezanih staršev (npr. rejniki, skrbniki, stari starši ter druge pomembne osebe). Program se izvaja v obliki osmih zaporednih delavnic (enkrat tedensko). Nov cikel delavnic se je pričel konec januarja 2022. Za udeležbo na delavnicah je potrebna predhodna prijava na e-naslov mcp@siol.net ali po telefonu 02 584 80 33. Srečanja potekajo na sedežu Mladinskega centra Prlekija-Pokrajinski center NVO.

Donacije: možnost prevzema hrane, doniranih oblačil, različnih potrebščin in pohištva na sedežu organizacije.

■ **Podpora in programi Mladinskega sveta Ljutomer družinam.** Lokacija izvajanja na sedežu Mladinskega sveta Ljutomer, ki je: Spodnji Kamenščak 23, SI-9240 Ljutomer. Kontaktni podatki: msljutomer@gmail.com, Fb: Mladinski svet Ljutomer.

Pod usmerjanjem mentorice in koordinatorke brezplačne aktivnosti izvajajo prostovoljci z najrazličnejšimi kompetencami in področji usposobljenosti ter zunanji izvajalci. Ustanovljen je bil: 28. 1. 2003. Pri svojem delovanju sodeluje s kolektivnimi članicami, najrazličnejšimi organizacijami in posamezniki iz pomursko-podravske regije, na nacionalnem in mednarodnem nivoju. Programe izvaja na dnevni ravni – (v ponedeljek in petek od 10.00 do 18.00 ure in v torek, sredo, četrtek od 7.00 do 15.00 ure), ob delovnih dnevih, ob vikendih in državnih praznikih – po dogovoru. Brezplačne aktivnosti se izvajajo na podlagi razpisa in aktivnosti po tedenskem, mesečnem in letnem programu. Dejavnost organizacije omogoča: Občina Ljutomer.

Aktivnosti za družine z majhnimi otroki, pomembne za občane občine Razkrižje:

Brezplačno počitniško varstvo. V času počitnic organizirajo brezplačno varstvo otrok, v okviru katerega se zvrstijo najrazličnejše delavnice: ustvarjanje, peka in kuhanje, kopanje, igranje družabnih iger, preživljanje zdravega prostega časa v naravi. Vsebinsko prilagodijo letnemu času in aktualnim temam, poleg tega poskrbijo za brezplačno malico in zdrave prigrizke.

Različne aktivnosti za otroke in družine. Poleg brezplačnih aktivnosti namenjenih drugim generacijam, organizirajo aktivnosti tudi za družine z majhnimi otroci. Na primer: različne prireditve kot so dan odprtih vrat, obisk Dedka Mrza in palčkov, joga, ustvarjalne delavnice, pikniki ter izleti in različna predavanja. Nekatere izmed teh aktivnosti potekajo v času Tednov za vseživljenjsko učenje.

Donacije oblačil, pripomočkov za otroke, mamice. Poskrbijo, da podarjena in ohranjena oblačila ter drugi pripomočki prispejo do družin, ki te potrebščine najbolj potrebujejo.

Donacije bele tehnike, gospodinjstkih pripomočkov in pohištva za družine z majhnimi otroki. Poskrbijo, da podarjene in ohranjene donacije prispejo do družin, ki le-te najbolj potrebujejo.

Praznično decembrsko obdarovanje socialno ranljivih družin z majhnimi otroki. Podarjanje koristnih in uporabnih daril v mesecu decembru, ki jih pripravijo s pomočjo najrazličnejših donatorjev.

Obdarovanje v okviru vseslovenske akcije »Božiček za en dan« in zbiranje potrebščin v okviru vseslovenske akcije »Podaril zvezek«. Sodelujejo pri promociji različnih vseslovenskih akcij. V okviru organizacije poskrbijo za lažjo dostopnost do zbirnega mesta ter za prevoz daril do večjega mesta, kjer darila prevzame nacionalni koordinator.

■ **Projekt razdeljevanja viškov hrane »Namesto v stran – drugemu v dlan«³³.** Brezplačne aktivnosti Mladinskega sveta Ljutomer in Mladinskega centra Prlekije, so namenjene vsem, s poudarkom na ranljivih skupinah prebivalstva, in obsega široke in raznolike možnosti vključenosti, kar uporabnikom omogoča, da lažje prevzamejo aktivno vlogo v družbi. Posebna skrb je namenjena krepitvi moči posameznikov in spodbujanju samostojnosti. Organizirane aktivnosti temeljijo na soustvarjanju in izmenjavi znanj, doprinašajo k dvigu samopodobe, ohranjanju občutka pomembnosti in koristnosti, zmanjševanju osamljenosti in izključenosti ter s tem povezanih stisk. Omogoča, da se uporabniki družijo, soustvarjajo in sklepajo trajnejše vezi, si nudijo podporo in krepijo solidarnost, izmenjujejo izkušnje ter večajo svojo socialno mrežo. Konkretno gre predvsem za aktivnosti namenjene razvijanju socialnih, zdravstvenih, kulturnih in finančnih, drugih kompetenc vseh generacij; aktivnosti namenjene starejšim (npr. kakovostno in aktivno staranje, zagovorništvo, vseživljenjsko učenje, prenašanje znanj, tradicij in vrednot na mlajše generacije); vsebine za lažje socialno vključevanje otrok in mladih s posebnimi potrebami; aktivnosti za krepitev starševskih kompetenc in socialnih veščin; izvajanje počitniških aktivnosti za otroke in organizirano občasno varstvo otrok; organizacijo skupin za samopomoč; izobraževalne in praktične delavnice ter vsebine za razvoj pismenosti. Ena od aktivnosti je tudi razdeljevanje viškov hrane. Razdeljevanje viškov hrane se izvaja v Ljutomeru, pa tudi na drugih lokacijah. Užito hrano, ki bi jo sicer v poslovalnicah (trgovinah) ob koncu dneva zavrgli oziroma namenili za živali, se razdeli prevzemnikom. Vse to prispeva k zmanjševanju stisk socialno ogroženih posameznikov in družin (z nizkimi dohodki), posledično pa tudi k zmanjševanju količine zavržene hrane.

³³ Povzeto po Srša, P. (15. 6. 2020): Projekt razdeljevanja viškov hrane »Namesto v stran – drugemu v dlan«. VGC POMURJA – enota Ljutomer, Ljutomer.

■ Pravice iz naslova starševskega varstva (nacionalna raven)³⁴.

Pomoč ob rojstvu otroka je enkratna denarna pomoč namenjena nakupu opreme za novorojenčka. Do pomoči ob rojstvu otroka sta upravičena oče ali mati otroka s stalnim prebivališčem v Sloveniji, ki dejansko tukaj tudi prebivata. Enako velja tudi za druge osebe ali posvojitelje, če starša pomoči ob rojstvu otroka nista zahtevala. Rejniki do pomoči ob rojstvu otroka nimajo pravice. V letu 2021 država ob rojstvu otroka dodeli 350 € pomoči. Vloga za pomoč ob rojstvu otroka se lahko odda na Centru za socialno delo, ki pokriva kraj stalnega prebivališča vlagatelja. Pravico do pomoči ob rojstvu otroka se lahko uveljavlja hkrati z vlogo za uveljavitev pravice do materinskega dopusta ali vlogo za uveljavitev pravice do starševskega dodatka. Pravico do pomoči ob rojstvu otroka lahko mati ali oče uveljavlja v času od 60 dni pred predvidenim datumom poroda do 60 dni po porodu. Če rok zamudi, se pravice ne more več uveljavljati.

Materinski dopust je namenjen materam v trajanju 105 dni v obliki polne odsotnosti z dela, od tega je 15 dni obveznih. Nastop je 28 dni pred predvidenim datumom poroda, razen v primeru rojstva nedonošenčka. Z vlogo matere za uveljavitev pravic ob rojstvu otroka mati uveljavlja pravico do materinskega dopusta in materinskega nadomestila, pravico do starševskega dopusta in starševskega nadomestila, podaljšanega starševskega dopusta ter pravico do pomoči ob rojstvu otroka, če je ne uveljavlja oče.

Očetovski dopust je namenjen očetom v trajanju 30 koledarskih dni. Oče ga izrabi najmanj 15 koledarskih dni od rojstva otroka do najpozneje en mesec po poteku starševskega dopusta/starševskega dodatka, preostanek do 30 dni pa kadarkoli do končanega prvega razreda osnovne šole otroka. Do očetovskega dopusta so upravičene tudi druge osebe, ki dejansko negujejo in varujejo otroka po njegovem rojstvu (druga oseba ter materin zakonec, zunajzakonski partner ali partnerka registrirane istospolne partnerske skupnosti ter zakonec, zunajzakonski partner ali partner registrirane istospolne partnerske skupnosti osebe, ki koristi materinski dopust). Ob rojstvu dvojčkov ali več hkrati živorojenih otrok se očetovski dopust za drugega ali nadaljnjega otroka podaljša za dodatnih deset dni. Očetovski dopust se za drugega ali nadaljnjega otroka podaljša tudi ob posvojitvi dvojčkov ali več hkrati živorojenih otrok ali dveh ali več različno starih otrok do končanega prvega razreda osnovne šole najstarejšega otroka.

Starševski dopust je namenjen materi in očetu, v trajanju 130 dni za vsakega od staršev (skupaj 260 dni) v obliki polne ali delne odsotnosti z dela. Mati lahko na očeta prenese 100 dni starševskega dopusta, 30 dni pa je neprenosljivih in jih lahko izkoristi samo ona (oče lahko praviloma izrabi največ 230 dni, izjemoma vseh 260 dni). Oče lahko prenese na mater 130 dni starševskega dopusta (mati lahko izrabi vseh 260 dni). V primeru rojstva dvojčkov ali več otrok, nedonošenčka, otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo se starševski dopust podaljša. Del starševskega dopusta v trajanju največ 75 dni starša lahko preneseta in izrabita do končanega prvega razreda osnovne šole otroka.

Starševski dodatek je namenjen materam (ali očetom po 77 dneh od rojstva otroka), ki niso zavarovane za starševsko varstvo (študentke, nezaposlene) in znaša 402,18 evrov mesečno za otroke, rojene po 1. 1. 2021. Upravičenka je za čas trajanja pravice vključena v pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Mati (oziroma oče, če on koristi) in otrok morata imeti stalno ali začasno prebivališče v Republiki Sloveniji in dejansko prebivati v Republiki Sloveniji. Pravica traja 365 dni od rojstva otroka, v primeru rojstva dvojčkov ali več otrok, nedonošenčka, otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo se podaljša.

³⁴ Vir: Center za socialno delo Pomurje, junij 2021.

Nadomestilo v času odmora za dojenje: Materi, zaposleni za polni delovni čas pripada v času odmora za dojenje, na podlagi potrdila specialista pediatra, do 18. meseca starosti otroka, nadomestilo za eno uro dnevno, in sicer v višini sorazmerne dela osnove, kot se izračuna za materinski dopust.

Plačilo prispevkov za socialno varnost zaradi dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva: Pravico delati krajši delovni čas zaradi starševstva ima eden od staršev oziroma druga oseba (rejnik, skrbnik), ki neguje in varuje enega otroka do tretjega leta starosti oziroma najmanj dva otroka, do končanega prvega razreda osnovne šole najmlajšega otroka, pri čemer je eno leto izrabe pravice neprenosljivo za vsakega od staršev (to pomeni, da mora eden od staršev izrabiti vsaj eno leto pravice oziroma če se odloči in je ne izrabi, to leto propade in ga ne more prenesti na drugega od staršev). krajši delovni čas mora obsegati najmanj polovično tedensko delovno obveznost (delati mora najmanj 20 ur tedensko). Upravičencu delodajalec zagotavlja plačo po dejanski delovni obveznosti, Republika Slovenija pa mu zagotavlja do polne delovne obveznosti plačilo prispevkov za socialno varnost od osnove, kot se izračuna za materinsko nadomestilo, vendar ne manj od sorazmerne dela minimalne plače.

Plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače v primeru štirih ali več otrok: Pravico ima eden od staršev, ki zapusti trg dela zaradi varstva in nege štirih ali več otrok (mlajših od 18 let), s katerimi ima skupno stalno prebivališče, do končanega prvega razreda osnovne šole najmlajšega otroka.

Pravice se lahko uveljavlja na centru za socialno delo, kjer ima mati (bodoča mati) prijavljeno stalno prebivališče. Uveljavlja se pravice:

- materinski dopust največ 60 dni pred predvidenim datumom poroda in najpozneje do nastopa materinskega dopusta;
- očetovski dopust po rojstvu otroka, pravica se prizna z dnem vložitve vloge;
- starševski dopust se uveljavlja skupaj z materinskim dopustom, če ne, pa najpozneje 30 dni pred iztekom materinskega dopusta;
- pomoč ob rojstvu otroka se uveljavlja največ 60 dni pred predvidenim datumom poroda (lahko skupaj z materinskim dopustom) in najpozneje 60 dni po rojstvu otroka;
- starševski dodatek se uveljavlja 30 dni pred predvidenim datumom poroda in najpozneje 30 dni po rojstvu otroka, da se prizna od rojstva otroka;
- plačilo prispevkov za socialno varnost zaradi dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva in zaradi varstva štirih ali več otrok se uveljavlja najpozneje 30 dni po začetku dela s krajšim delovnim časom od polnega oziroma po zapustitvi trga dela;
- nadomestilo/plačilo prispevkov v času odmora za dojenje se uveljavlja najpozneje 30 dni po pridobitvi pravice do odmora za dojenje pri delodajalcu.

■ **Pravice za otroke, ki potrebujejo posebno nego.** Država dodatno skrb namenja družinam, ki skrbijo za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo. V ta namen zakonodaja določa več pravic s katerimi se tem družinam olajša skrb za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo.

Pravica do dela s krajšim delovnim časom: Eden od staršev, ki varuje in neguje težje gibalno oviranega otroka ali zmerno ali težje duševno prizadetega otroka, lahko dela krajši delovni čas do osemnajstega leta starosti otroka. Pravico pridobi na podlagi mnenja zdravniške komisije. Krajši delovni čas mora obsegati najmanj polovično tedensko delovno obveznost. Upravičencu delodajalec zagotavlja plačo po dejanski delovni obveznosti, Republika Slovenija pa mu zagotavlja do polne delovne obveznosti plačilo prispevkov za socialno varnost od sorazmerne dela minimalne plače.

Dodatek za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo: Dodatek za nego otroka je pravica, ki jo lahko uveljavlja eden od staršev ali druga oseba za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, če ima otrok stalno ali začasno prebivališče v Republiki Sloveniji in dejansko živi v Republiki Sloveniji. Do dodatka je upravičen dokler trajajo razlogi oziroma do otrokovega 18. leta starosti, po 18. letu pa, če ima status učenca, dijaka, vajenca ali študenta, vendar najdlje do njegovega 26. leta starosti.

Dodatek za nego otroka je mesečni prejemek, ki znaša 102,40 evrov, za otroke s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka ali otroke z nekaterimi boleznimi iz seznama hudih bolezni pa 204,80 evrov. Pravica do dodatka za nego se prizna na podlagi mnenja zdravniške komisije.

Delno plačilo za izgubljeni dohodek: Delno plačilo za izgubljeni dohodek je osebni prejemek, ki ga prejme eden od staršev ali druga oseba, kadar zapusti trg dela ali začne delati krajši delovni čas zaradi nege in varstva otroka s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka ali otroka z določeno boleznijo iz seznama hudih bolezni. To pomeni, da eden od staršev (mati ali oče otroka) bodisi zapusti dosedanjo službo, začne delati samo 4 ure na dan, ali pa se odjavi iz evidence brezposelnih oseb na območni enoti Zavoda RS za zaposlovanje zato, da ostane doma z otrokom, ki potrebuje posebno nego in varstvo zaradi težke motnje v duševnem razvoju ali težke gibalne oviranosti ali določene bolezni iz seznama hudih bolezni, torej najtežje stopnje motnje oziroma oviranosti otroka. Eden od staršev, v tem primeru prejema nadomestilo plače v višini 751,77 evrov mesečno (če dela s krajšim delovnim časom od polnega, mu pripada sorazmerni del delnega plačila za izgubljeni dohodek).

Podaljšanje starševskega dopusta oziroma starševskega dodatka: Ob rojstvu otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo se starševski dopust oziroma starševski dodatek podaljša za 90 dni (na podlagi mnenja zdravniške komisije). Podaljšanje se označi na osnovni vlogi za starševski dopust oziroma starševski dodatek.

V primeru, da se ugotovi motnja v telesnem ali duševnem razvoju otroka ali dolgotrajna hujša bolezen otroka po uveljavljanju pravice do starševskega dopusta, otrok pa še ni dopolnil starosti 18 mesecev, ima eden od staršev pravico do 90 dni dopusta za nego in varstvo od dneva priznanja pravice. V tem primeru je potrebno vlogo oddati najkasneje do 18. meseca starosti otroka.

Pravico do dodatka za nego otroka in do delnega plačila za izgubljeni dohodek se uveljavlja na centru za socialno delo, kjer ima otrok prijavljeno stalno prebivališče. Pravico do krajšega delovnega časa se uveljavlja na centru za socialno delo, kjer ima mati stalno prebivališče.

Uveljavlja se lahko naslednje pravice:

- dodatek za nego otroka se uveljavlja po rojstvu otroka in se prizna s prvim dnem naslednjega meseca po vložitvi vloge;
- delno plačilo za izgubljeni dohodek se uveljavlja 30 dni pred zapustitvijo trga dela oziroma najpozneje 30 dni po zapustitvi trga dela. Če se pravica ne uveljavlja v tem roku, pripada pravica do delnega plačila z dnem vložitve vloge;
- plačilo prispevkov za socialno varnost zaradi dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva se uveljavlja najpozneje 30 dni po začetku dela s krajšim delovnim časom od polnega.

Pravna podlaga: Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1) in Pravilnik o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo (UL RS, št. 89/14, 92/15, 18/17, 17/18, 3/19, 97/21).

■ **Otroški dodatek.** Pravico do otroškega dodatka uveljavlja eden od staršev oziroma druga oseba za otroka s prijavljenim prebivališčem v Republiki Sloveniji, do dopolnjenega 18. leta starosti otroka, v kolikor izpolnjuje tudi druge pogoje po zakonu, ki ureja družinske prejemke. Dodatni pogoj, določen v Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, je dejansko bivanje v Republiki Sloveniji.

Otroški dodatek ne pripada za otroka, če:

- je v delovnem razmerju ali opravlja kmetijsko ali drugo samostojno dejavnost ali je družbenik gospodarske družbe
- je zaradi zdravljenja, vzgoje, šolanja ali usposabljanja v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo v trajanju več kot 30 dni,
- je v rejništvu,
- ima pravico do otroškega dodatka na podlagi mednarodne pogodbe,
- ne živi z obema staršema in nad njim izvršuje roditeljsko pravico v celoti samo eden od staršev, če preživnina ni dogovorjena pri centru za socialno delo ali določena s sodbo sodišča, razen v primerih, ko očetovstvo ni urejeno.

Posebni pogoji za uveljavitev pravice do otroškega dodatka za otroka, ki je zaradi zdravljenja, vzgoje, šolanja ali usposabljanja v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo več kot 30 dni, in za otroka, ki je v rejništvu, center za socialno delo pri odločanju upošteva, koliko dni je otrok preživel v družini v zadnjih 12 mesecih pred uveljavljanjem pravice do otroškega dodatka. Vlagatelj je upravičen do otroškega dodatka, če je otrok v zadnjih 12 mesecih preživel v družini najmanj 91 dni. Višina otroškega dodatka se določi sorazmerno s številom dni, ki jih je otrok preživel v družini, vendar otroški dodatek ni dodeljen za več kot 183 dni.

Pravica do otroškega dodatka se uveljavlja v 30 dneh po rojstvu otroka in se prizna z mesecem otrokovega rojstva. Če se uveljavlja po tem roku, se prizna s prvim dnevom naslednjega meseca po vložitvi zahtevka.

Za otroke, ki živijo v enostarševski družini, se upošteva 30 % povečanje posameznih zneskov otroškega dodatka za vsakega otroka, ki je upravičen do otroškega dodatka, v skladu z uvrstitvijo družine v dohodkovni razred. Enostarševska družina je skupnost enega od staršev z otroki, kadar je drugi od staršev umrl in otrok po njem ne prejema prejemkov za preživljanje ali je drugi izmed staršev neznan ali kadar otrok po drugem izmed staršev dejansko ne prejema prejemkov za preživljanje.

V primeru, da predšolski otrok, ki je mlajši od štirih let, ni vključen v predšolsko vzgojo v skladu s predpisi, ki urejajo vrtce, se posamezni znesek otroškega dodatka poveča za 20 %.

Pravna podlaga:

- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1),
- Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS),
- Zakon o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji (ZUTPG),
- Pravilnik o podrobnejši opredelitvi podatkov o obdavčljivih dohodkih, ki niso oproščeni plačila dohodnine (UL RS, št. 49/20),
- Pravilnik o načinu upoštevanja dohodkov pri ugotavljanju upravičenosti do pravic iz javnih sredstev (UL RS, št. 52/14 in 67/14),
- Odredba o uskladitvi mej dohodkov za letne pravice za leto 2022 (UL RS, št. 6/22).

■ **Znižano plačilo vrtca.** Znižano plačilo vrtca uveljavljajo starši za otroke, ki so vključeni v javni vrtec, zasebni vrtec s koncesijo ter zasebni vrtec, ki se financira iz občinskega proračuna. Višina plačila vrtca se ugotavlja glede na povprečni mesečni dohodek na osebo in se določi v odstotku od cene programa za vrtec in na podlagi uvrstitve v dohodkovni razred. Ceno programa vrtca določi občina. V kolikor ne uveljavljate znižanega plačila vrtca in ste zavezanec za dohodnino v Republiki Sloveniji, je plačilo vrtca v višini najvišjega dohodkovnega razreda po lestvici (77%). Starši, ki niso zavezanci za dohodnino v Republiki Sloveniji, plačujejo polno ceno programa, v katerega je vključen otrok.

Rejenci so v celoti oproščeni plačila vrtca, ceno programa, v katerega je vključen otrok, krije občina, v kateri ima rejenc stalno prebivališče. Prvo vlogo za oprostitev plačila vrtca za rejenca odda rejnik.

Starši, ki imajo v vrtec hkrati vključena dva otroka, so plačila za mlajšega otroka oproščeni. Starši so oproščeni plačila za vrtec tudi za tretjega in vsakega nadaljnjega otroka iz iste družine, ne glede na to, ali je v vrtec vključen hkrati s svojim sorojencem.

V primeru podaljševanje pravice do znižanega plačila vrtca, centri za socialno delo po uradni dolžnosti odločajo o nadaljnji upravičenosti do pravice.

Pravna podlaga:

- Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS),
- Zakon o vrtcih (ZVrt),
- Zakon o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji (ZUTPG),
- Pravilnik o načinu upoštevanja dohodkov pri ugotavljanju upravičenosti do pravic iz javnih sredstev (UL RS, št. 52/14 in 67/14),
- Odredba o uskladitvi mej dohodkov za letne pravice za leto 2022 (UL RS, št. 6/22).

■ **Dodatek za veliko družino.** Dodatek za veliko družino je letni prejemek namenjen družini, ki ima v koledarskem letu vsaj en dan tri ali več otrok do starosti 18 let, po 18. letu pa, če ima status učenca, dijaka, vajenca ali študenta, vendar najdlje do njegovega 26. leta starosti. Eden od staršev in otroci morajo imeti skupno stalno ali začasno prebivališče in dejansko prebivati v Republiki Sloveniji. Dodatek za veliko družino s tremi otroki znaša 404,48 evrov. Dodatek za družino s štirimi ali več otroki znaša 491,52 evrov.

O pravici do dodatka za veliko družino odloči center za socialno delo enkrat letno po uradni dolžnosti za vse prejemnike otroškega dodatka. Tisti, ki niso prejemniki otroškega dodatka pravico do dodatka za veliko družino uveljavljajo pri centru za socialno delo, ki je krajevno pristojen glede na stalno prebivališče družine. Ob povečanju števila otrok, mora vlogo vložiti najpozneje do konca tekočega leta, v katerem se je število otrok povečalo.

Pravna podlaga:

- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1),
- Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov (UL RS, št. 89/14),
- Sklep o usklajenih višinah transferjev, ki so določeni v nominalnih zneskih ter o odstotku uskladitve drugih transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji (UL RS, št. 17/22),
- Resolucija o temeljnih oblikovanju družinske politike v Republiki Sloveniji (UL RS, št. 40/93),
- Resolucija o družinski politiki 2018–2028 »Vsem družinam prijazna družba« (ReDP18-28).

■ **Pomoč velilkim družinam pri nakupu vinjete.** Enkratno pomoč pri nakupu vinjete lahko uveljavlja eden od staršev ali druga oseba (npr. rejnik/rejnica), ki ima v lasti ali uporabi vozilo, ki se v skladu s predpisom, ki ureja cestninske ceste in cestnine, razvršča v drugi cestninski razred B (2B), in je ob zadnji še veljavni registraciji vozila ob letni dajatvi za uporabo vozil v cestnem prometu, uveljavil pravico do 50 % znižanja letne dajatve za velike družine za to vozilo.

Nižja letna dajatev v višini 50 % letne dajatve za osebna vozila iz 7. člena zakona o dajatvah za motorna vozila, se plačuje za največ eno vozilo v lasti ali uporabi enega izmed članov družine, ki ima na dan vložitve vloge za znižanje letne dajatve na istem naslovu stalnega prebivališča prijavljene štiri ali več otrok, starih do 18 let. Znižanje se uveljavlja na podlagi dokazila o skupnem stalnem prebivališču vsaj enega od staršev ali druge osebe (npr. rejnik/rejnica) in otrok. Predložiti je potrebno kopijo računa o nakupu vinjete za vozilo drugega cestninskega razreda B. Višina enkratne pomoči je v višini razlike nad ceno vinjete, ki je določena za drugi cestninski razred A.

Vloga za tekoče leto se lahko vloži kadarkoli do konca koledarskega leta (za leto 2021 do konca leta 2021). V posameznem letu je upravičenost samo enkrat (tudi, če je kupljenih več vinjet za isto leto).

Pravna podlaga:

- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1),
- Zakon o dajatvah za motorna vozila (UL RS, št. 54/17, 112/21 - ZIUPTG).

■ **Pravica do subvencije malice in/ozlomna subvencije kosila.** Subvencija v višini cene malice pripada učencem, ki se redno izobražujejo, ki so prijavljeni na malico in pri katerih povprečni mesečni dohodek na osebo v družini, ugotovljen v odločbi o otroškem dodatku ali državni štipendiji povezane osebe, ne presega 563,60 evrov.

Subvencija v višini cene kosila pripada učencem, ki se redno izobražujejo, ki so prijavljeni na kosilo in pri katerih povprečni mesečni dohodek na osebo v družini, ugotovljen v odločbi o otroškem dodatku ali državni štipendiji povezane osebe, ne presega 382,82 evrov. Subvencija malice pripada tudi dijaku, ki se redno izobražujejo in so prijavljeni na malico.

Višina subvencije je odvisna od povprečnega mesečnega dohodka družine na osebo, ugotovljenega v odločbi o otroškem dodatku ali državni štipendiji:

- če je višina dohodka do 446,63 evrov, pripada dijaku subvencija malice v višini cene malice,
- če je dohodek od 446,63 do 563,60 evrov, pripada dijaku subvencija malice v višini 70 % cene malice,
- če je dohodek od 563,61 do 680,61 evrov, pripada dijaku subvencija malice v višini 40 % cene malice.

Učenci in dijaki, ki so nameščeni v rejniško družino na podlagi odločbe o namestitvi otroka v rejniško družino, imajo pravico do brezplačne malice, učenci pa tudi pravico do brezplačnega kosila. Do brezplačne malice so upravičeni učenci in dijaki, ki so prosilci za azil, so nameščeni v zavode za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami oziroma v domove za učence in obiskujejo šolo izven zavoda.

Predpisi:

- Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS),
- Zakon o šolski prehrani (ZŠolPre-1).

■ **Družinska mediacija.** Družinska mediacija je način mirnega, sproščenegega, prostovoljnega in sporazumnega reševanja sporov, ki izvirajo iz družinskih razmerij in lahko poteka pred začetkom, med potekom ali po koncu sodnega

postopka, s pomočjo mediatorja (osebe, ki vodi postopek mediacije). Na mediaciji starši skupaj ugotovijo kaj je bistvo spora, izrazijo svoja mnenja, ideje, želje, potrebe, težave in bojzani ter poskušajo poiskati rešitev.

V družinski mediaciji je vloga mediatorja ta, da nudi pomoč in staršem predstavi različne možnosti, starši pa nato sami oblikujejo izid mediacije in dosežejo morebitne sporazume o posameznih vprašanjih. Prvenstveno se izvaja pred začetkom sodnega postopka z namenom oblikovati predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze ali predlog za sklenitev sodne poravnave o varstvu in vzgoji otroka, o njegovem preživljanju in o njegovih stikih s starši ali z drugimi osebami ali o vprašanjih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj.

Pravna podlaga: 205. člen Družinskega zakonika (DZ).

■ **Laična pomoč družinam.** Je dodaten program Centra za socialno delo Pomurje, enota Ljutomer, ki je namenjen družinam z osnovnošolskimi otroki. Družine laični izvajalci programa obiskujejo v popoldanskem času, v povprečju dvakrat tedensko po dve do tri ure. Program se izvaja s pomočjo javnih del. Pomoč laičnega svetovalca zajema učno pomoč otroku, pomoč staršem pri vzgoji, organizirano in kakovostno preživljanje prostega časa ter udeležbo v različnih akcijah in aktivnostih, ki jih organizira CSD za otroke in starše. Cilji programa so omogočiti otrokom učno pomoč, jim omogočiti in ustvariti boljše pogoje za razvoj, izboljšati kvaliteto življenja in prostega časa, izboljšanje samopodobe otrok in njihovih staršev ter otrokom in staršem nuditi v situacijsko pogojenih stiskah in težavah ustrezno pomoč in podporo. Družine, ki so vključene v program, šole in strokovni delavci, prepoznavamo velik doprinos programa in številne pozitivne učinke.

Pravna podlaga: 11. in 15. člen Zakona o socialnem varstvu (ZSV).

■ **Prva socialna pomoč.** V primeru doživljanja osebne stiske in težave uporabnikom strokovni delavci nudijo strokovno pomoč in podporo v okviru socialno varstvene storitev prva socialna pomoč, ko se v neki situaciji, okoliščinah ali težavah znajdejo prvič ali po daljšem časovnem obdobju. Upravičen je vsakdo, ki potrebuje pomoč. Vključitev je prostovoljna. Storitve so dostopne in namenjene posamezniku, družini ali paru pri preprečevanju, zmanjševanju in odpravljanju osebnih stisk, nudenju oskrbe, varstva, vzgoje in usposabljanja.

V storitvi prva socialna pomoč strokovni delavec/delavka na razgovoru spodbuja udeležence, da spregovorijo o stiskah in težavah, da pove čim več pomembnih podatkov, da izrazi svoja stališča do razmer v katerih se nahaja. strokovni delavec udeležencu pomaga prepoznati stiske in težave, pri tem upošteva pričakovanja in predloge udeleženca za rešitev. Seznaní s storitvami, programi in prejemi, ki so uporabnikom na voljo, kako jih uveljaviti ter kakšne so njihove dolžnosti.

Pravna podlaga: 11., 12. in 14. člen Zakona o socialnem varstvu (ZSV).

■ **Osebna pomoč.** V primeru doživljanja osebne stiske in težave uporabnikom strokovni delavci nudijo strokovno pomoč in podporo v okviru socialno varstvenih storitev osebna pomoč, ki je dostopna in namenjena posamezniku pri preprečevanju, zmanjševanju in odpravljanju socialnih in osebnih stisk ter težav. Namenjena je razvijanju, dopolnjevanju, ohranjanju in izboljševanju uporabnikovih socialnih možnosti. Upravičen je vsakdo, ki potrebuje pomoč. Vključitev je prostovoljna.

Ob osebni stiski se lahko posamezniki vključijo v osebno pomoč kjer v osebnih pogovorih s strokovno delavko raziskujejo: kaj želijo pridobiti, kakšna so v njihova ravnanja, ali lahko z njihovimi trenutnimi ravnanji dosežejo, kar si želijo, skupaj naredite načrt osebne pomoči, ki je usmerjen k uporabnikovim ciljem. Glede na stisko ali težavo storitev poteka v obliki svetovanja, urejanja ali vodenja. V svetovalnem procesu pomoči udeleženec s strokovno delavko opredeli problem in sklene dogovor. Strokovna delavka udeleženca usmerja k v spoznavanju odnosov in odzivov, načinov soočanja,

sodelovanja in pogajanj pri reševanju konfliktov, k učenju novih oblik odnosov in odzivov. Uporabniki poročajo, da pogovor s strokovnim delavcem pomaga pri lajšanju čustvenih in drugih stisk.

Pravna podlaga: 11., 13. in 14. člen Zakona o socialnem varstvu (ZSV).

■ **Pomoč družini na domu.** Družinam in parom strokovna delavka nudi storitev pomoč družini za dom, ki obsega strokovno svetovanje in pomoč pri urejanju odnosov med družinskimi člani, strokovno svetovanje in pomoč pri skrbi za otroke in usposabljanje družine za opravljanje njene vsakdanje vloge. Vključitev je prostovoljna in brezplačna. Upravičenci do storitve so posamezniki in družine, ki pomoč potrebujejo in so do tega upravičeni po krajevni pristojnosti. Storitve se nudi v primerih, ko socialne stiske in težave izhajajo iz neurejenih odnosov v družini in so rešljive le s spremembami v družini kot celoti, ko družina išče strokovno svetovanje in pomoč pri skrbi za otroke ter poznani vzorci vedenja in znanja družine ne zadoščajo za odpravljanje težav, ko socialne stiske dveh ali več družinskih članov za zagotovitev normalnih pogojev za obstanek in razvoj družine zahtevajo trajnejšo podporo in vodenje.

Pravna podlaga: 11. in 15. člen Zakona o socialnem varstvu (ZSV).

■ Programi za mlade družine na lokalni ravni

Dodatno subvencioniranje dnevnega programa Vrtca Razkrižje. S Sklepom o določitvi ekonomske cene Vrtca pri Osnovni šoli Janeza Kuharja Razkrižje (UL RS, št. 45/22) je bila določenega ekonomska cena dnevnega programa za prvo starostno obdobje (1-3 let) 562,53 EUR, kombinirani (2-4 let) in heterogeni oddelek (4-6 let) 489,55 EUR. Občina Razkrižje ekonomsko ceno dnevnega programa v Vrtcu Razkrižje staršem dodatno subvencionira v višini 50 EUR/mesec za otroke, vključene v oddelek prvega starostnega obdobja, za otroke vključene v kombinirani in heterogeni oddelek pa v višini 50 EUR/mesec, s tem, da se pri tem izvamejo drugi in nadaljnji otroci staršev v vrtcu, katerih sredstva v višini z odločbo centra za socialno delo določenega plačila vrtca za starše otrok zagotavlja država. Cene veljajo od 1. 4. 2022.

Organizacija šolskih prevozov in povračilo stroškov prevoza. V skladu s Pravilnikom o organiziranju šolskih prevozov in povračilu stroškov prevoza v Občini Razkrižje (UL RS, št. 44/21) imajo učenci prvega razreda pravico do brezplačnega prevoza ne glede na oddaljenost njihovega prebivališča od osnovne šole, v kolikor imajo na poti v šolo in domov spremstvo, kot ga določa Zakon o pravih cestnega prometa. Spremljevalci so lahko tudi otroci, starejši od 10 let in mladoletniki, če to dovolijo starši, skrbniki oziroma rejniki otroka. Poleg tega so prvošolčki upravičeni tudi do povračila potnih stroškov. Za šolsko leto 2021/2022 so za povračilo stroškov prevoza staršem prvošolcev vloge oddali trije starši.

Odmera in subvencija komunalnega prispevka za mlade in mlade družine. Komunalni prispevek je plačilo dela stroškov gradnje komunalne infrastrukture, ki ga zavezan-ka/ec plača občini. Na podlagi Odloka o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo v Občini Razkrižje in v marcu 2022 sprejetega Odloka o spremembah Odloka o podlagah za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo v Občini Razkrižje, bodo občani plačevali manj komunalnega prispevka. Če je prej komunalni prispevek za stanovanjsko stavbo neto tlorisne površine 150 m² oziroma bruto tlorisne površine 180 m² in gradbene parcele 500 m² znašal 3.608,00 EUR, bo po spremembi odloka znašal 1.704,93 EUR. Če je prej komunalni prispevek za stanovanjsko stavbo neto tlorisne površine 200 m² oziroma bruto tlorisne površine 240 m² in gradbene parcele 800 m² znašal 5.117,60 Eur, bo po spremembi odloka znašal 2.419,44 EUR.

Poleg bistvenega znižanja, ki ga prinaša spremenjeni odlok pa dodatno olajšavo prinaša še novi Odlok o subvencioniranju komunalnega prispevka, ki za mlade družine ob izpolnjenih pogojih pomeni še dodatno zmanjšanje komunalnega prispevka za 60 %, kar pomeni, da bo končni znesek komunalnega prispevka za mlado družino v prvem primeru znašal

681,97 EUR oziroma v drugem primeru znašal 967,78 EUR. Z zagotavljanjem finančnih spodbud za gradnjo namerava občina svojim prebivalcem, predvsem mladim in mladim družinam zagotoviti pogoje za kvalitetno bivanje in jih s tem zadržati v svoji občini. Z zagotavljanjem dobrih stanovanjskih pogojev, pa bo občina pritegnila tudi mlade iz drugih krajev in si vnesla v svoj kraj nove vire znanja, dela in napredka.

Subvencija določena v odloku je enkratna denarna pomoč, ki pripada upravičenim proslcem – mladim in mladim družinam kot spodbuda za reševanje prvega stanovanjskega vprašanja z gradnjo novega stanovanjskega objekta ali z rekonstrukcijo obstoječega stanovanjskega objekta na območju Občine Razkrižje. Obenem mora upravičenec izpolnjevati tudi pogoj, da je zemljiškoknjižni lastnik zemljišča, na katerem je predvidena gradnja novega stanovanjskega objekta ali rekonstrukcija obstoječega stanovanjskega objekta ali pa ima pravico graditi na podlagi ustanovljene in zemljiškoknjižno vpisane stavbne pravice. Za mlade po tem odloku se štejejo osebe, ki niso stare več kot 45 let. Za mlado družino se štejejo življenjske skupnosti obeh staršev in otrok ter druge, z zakonom določene družinske oblike. Za upravičence, ki niso stari več kot 45 let se štejejo osebe, ki v letu vložitev popolne vloge dopolnijo 45 let. Višina subvencije za posameznega upravičenca znaša 50 % od odmerjenega komunalnega prispevka za mlade in 60 % od odmerjenega komunalnega prispevka za mlade družine, pri čemer se vloga šteje za pravočasno, če je vložena do izdaje odločbe o odmeri komunalnega prispevka na prvi stopnji, najvišji znesek subvencije pa je 2.000,00 EUR. Odlok je objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 45/22.

Enkratna denarna pomoč za novorojence. Pravilnik o enkratni denarni pomoči za novorojence v Občini Razkrižje (UL RS, št. 48/18) določa, da je enkratna denarna pomoč novorojenemu otroku pomoč, s katero se staršem novorojenega otroka podelijo dodatna sredstva za pokrivanje stroškov, ki nastanejo z rojstvom otroka. Pravico do denarne pomoči ima novorojenec oziroma eden od staršev novorojenca pod pogojem, da sta oba državljana Republike Slovenije in imata stalno prebivališče v Občini Razkrižje. Višina enkratne denarne pomoči v Občini Razkrižje znaša 200,00 EUR neto za novorojenca. Pravico do enkratne denarne pomoči ob rojstvu otroka uveljavlja tisti od staršev, pri katerem novorojenec dejansko živi in ima stalno prebivališče v Občini Razkrižje. Pravico do denarne pomoči lahko uveljavlja tudi druga oseba, ki je zakoniti zastopnik otroka na podlagi odločbe pristojnega organa. Vlogo je potrebno vložiti pri Občinski upravi Občine Razkrižje najkasneje v roku enega leta od dneva rojstva otroka. V letu 2018 je bilo vloženi 9 vlog in izplačanih 1.800,00 EUR, v letu 2019 5 vlog in izplačanih 1.000,00 EUR, v letu 2020 9 vlog in izplačanih 1.800,00 EUR ter v letu 2021 11 vlog in izplačanih 2.200,00 EUR. Ob navedenem se vsako leto ob občinskem prazniku organizira sprejem družin z otroki, rojenimi leto prej.

Enkratna denarna pomoč za prvošolčke. Pravilnik o enkratni denarni pomoči za prvošolčke v Občini Razkrižje (UL RS, št. 58/18, 64/19, 93/20, 45/22) določa, da je enkratna denarna pomoč prvošolčku pomoč, s katero se staršem prvošolčka zagotovijo dodatna sredstva za pokrivanje stroškov, ki nastanejo z vpisom otroka v prvi razred osnovne šole. Pravico do pomoči uveljavljata starša otroka, če so vsaj eden od staršev in otrok državljani Republike Slovenije, je otrok vpisan v prvi razred osnovne šole v Občini Razkrižje in bo to šolo obiskoval najmanj dve leti zapovrstjo, za kar se starša zavežeta v vlogi. Višina enkratne denarne pomoči v Občini Razkrižje znaša 300,00 EUR neto za prvošolčka. Denarna pomoč se izplača enemu od staršev, ki ga upravičenca navedeta v vlogi kot prejemnika denarne pomoči, oziroma tistemu od staršev, pri katerem otrok živi, če med staršema s pisnim sporazumom ni drugače dogovorjeno. Pravico do denarne pomoči lahko uveljavlja tudi druga oseba, ki je zakoniti zastopnik otroka na podlagi odločbe pristojnega organa. Vlogo je potrebno vložiti pri Občinski upravi Občine Razkrižje najpozneje v roku treh mesecev od prvega šolskega dne, to je 1. september tekočega leta, oziroma ob vpisu otroka med letom, do izteka treh mesecev od vpisa otroka. V letu 2018 je bilo vloženi 11 vlog in izplačanih 1.999,91 EUR, v letu 2019 8 vlog in izplačanih 1.600,00 EUR, v letu 2020 7 vlog in izplačanih 1.000,00 EUR in v letu 2021 13 vlog in izplačanih 2.600,00 EUR.

V okviru vrtca večkrat letno organizirajo razne aktivnosti kot so delavnice, lutkovne predstave, druženja in obdarovanje s prihodom Božička, na te dogodke povabijo tudi otroke, ki vrtca ne obiskujejo.

V Knjižnici in čitalnici Razkrižje, ki predstavlja knjižnično izposojevališče Splošne knjižnice Ljutomer, si lahko otroci in tudi starši izposojejejo knjige. Občasno so organizirane pravljíčne urice za otroke, kulturni dogodki, koristna predavanja in predstavitve za odrasle. Nekajkrat na leto tudi ustvarjalne delavnice namenjene otrokom, katerih se lahko udeležijo otroci samo ali pa skupaj s starši.

Občasno dogodke in delavnice za otroke organizira tudi Župnijska karitas (Miklavževanje, Oratorij,...).

Športno društvo Razkrižje izvaja Šolo nogometa.

Prostovoljno gasilsko društvo Razkrižje vključuje k mladincem že otroke od 6. leta dalje.

Specifičnih storitev v podporo družinam s predšolskimi otroki v občini ni. Ugotavlja se, da so težko dostopni logopedi v okoliških občinah, večinoma se čaka na njih predolgo in se pri otrocih zamudi pravi čas. Prav tako dostop do specialnih terapij, kot so npr. razvojna ambulanta, ki je najbližja v Murski Soboti.

Dostopnost javnih igrišč se izboljšuje. V letu 2020 so bile v t.i. Centru Zavirje postavljene didaktične gibalno rekreacijske naprave primerne za otroke od 6. leta dalje in odrasle. Pri vrtcu je otroško igrišče, ki je namenjeno otrokom, ki obiskujejo vrtec, žal pa je v popoldanskem času zaklenjeno. V t.i. Centru Zavirje so s pomočjo lokalnega društva vzpostavljena otroška igrala (gugalnica, tobogan in peskovnik).

2.3 Sodelovanje, mreženje, informiranje in participacija

2.3.1 Sodelovanje in mreženje

Potrebe, ki jih zaznamo na terenu ali nas na njih opozorijo drugi in so smiselne, o čemer na podlagi znanih dejstev odloča vodstvo občine, poskusimo upoštevati in na lokalni ravni tudi realizirati. Občane se vabi k javnim obravnavam, vendar ugotavljamo, da je participacije še vedno premalo.

Občasno je posvet s strokovnjaki iz posameznega področja pri načrtovanjih potreben. Večina izvajalcev, vezano na majhnost območja, tesno sodeluje in se povezuje z drugimi izvajalci (bodisi znotraj občine in izven nje) in so večinoma s sodelovanjem zadovoljni. Večina teh izpostavlja, da se povezujejo predvsem z izvajalci in organizacijami znotraj lokalne skupnosti, v določenih primerih pa je to preprosto nemogoče, saj je območje majhno in se večina širše aktivnosti izvaja izven občine. Vendar pa je prednost takšnega lokalnega sodelovanja v večji pestrosti programa, izmenjavi znanj (strokovnost), doseganju večjega števila ljudi (prepoznavnost), kvalitetnejši ponudbi pomoči ali storitve posamezniku in hkrati širši skupini.

Pridobivanje in izmenjevanje podatkov o potrebah družin s predšolskimi otroki je oteženo s strani varovanja osebnih podatkov.

Lokalna skupnost (občina, organizacije, društva, posamezniki, ipd.) in vrtec sodelujeta v različnih aktivnostih – srečanje mladih družin, različne kulturne prireditve v občini, promocija zdravja in zdrave prehrane, promocija mobilnosti,... Občina

s posluhom omogoča delovanje vrtca v treh oddelkih tudi, če mogoče niso zapolnjena vsa prosta mesta (še posebej v prvem starostnem obdobju), kar omogoča dodatne vpise med šolskim letom in ni potrebno odklanjati otrok.

2.3.2 Informiranje in participacija

Organizacije si po potrebi, ko gre za dotični problem, med seboj izmenjujejo informacije, z namenom reševanja problemov (npr. mnenje družinskega zdravnika o zdravstvenem stanju v družini v postopku suma na zapostavljanje otrok, ipd.).

Občina se trudi po svojih močeh zagotavljati sredstva glede na potrebe. Sofinancira programe CSD in drugih organizacij. V zadnjih letih pa občina namenja denarna sredstva tudi v obliki različnih enkratnih denarnih pomoči in subvencij.

Posebni promocijski dogodki: sprejem družin z novorojenčki, dogodki v vrtcu Razkrižje, delavnice in pravljичne ure v Knjižnici in čitalnici Razkrižje, nastop predšolskih otrok na srečanju starejših občanov,...

2.3.3 Trenutno stanje in potreba po ukrepanju na področju sodelovanja, mreženja, informiranja in participacije

Iz navedenega in pregledanega ugotavljamo, da je Občina Razkrižje umeščena v lepo naravno okolje, ki lahko nudi dobre pogoje za kvalitetno življenje mladih družin, infrastrukturno opremljenost v največji možni meri, kot jo lahko to majhno območje nudi, na voljo pa so tudi programske vsebine. Ponudniki in izvajalci se med seboj povezujejo. V splošnem pa ugotavljamo, da je premalo programov, ki bi bili namenjeni specifično potrebam staršev in/ali otrok. V ukrepih zato velja razmišljati, kako obstoječe programe nadgraditi, da bodo bližje dostopni staršem in otrokom. V pripravi je projekt Digitalna transformacija občine, ki bo naslavljala tudi potrebe mladih družin in bo omogočala dostop do vseh ključnih informacij. Je pa v tem kontekstu pomembna tudi ozaveščanje in motivacija staršev, da sami poiščejo informacije, se medsebojno obveščajo in stremijo k zmerni uporabi ponujenih programov.

2.4 Potrebni ukrepi na področju dela z otroki do 7. leta starosti : zagotavljanje kakovosti, evalvacija in financiranje

- Ustvariti je potrebno podporno okolje za družine s predšolskimi otroki tako, da bodo storitve namenjen njim bolj dostopne, bolj povezane med posameznimi deležniki. Sedaj so zdravstvene storitve popolnoma ločene od socialnih, enako velja tudi za vse druge storitve.
- Širitev stanovanjske cone Gibina.
- Primeren prostor za druženja z dostopom za otroške vozičke, previjalnico, prostorom za dojenje, igralnim kotičkom. To bi lahko bilo v prostoru Knjižnice in čitalnice Razkrižje ali dvorani Doma kulture Razkrižje.
- Anketa: Glede potreb družin s predšolskimi otroki bi bilo dobro organizirati srečanje in jih vključiti, da podajo svoje želje, razmišljanja. Anketa družin z majhnimi otroki je nujna, tudi sodelovanje z njimi.
- Predavanja.
- Otroške delavnice (ponujam izvedbo svoje arh. Delavnice »3 hiške za 3 prašičke«)
- Pravljичne ure (dopoldanski / popoldanski čas)

- Brezplačna pomoč psihologa, družinskega terapevta
- Počitniške dejavnosti
- Informiranje: letaki, kabelska televizija, na spletni strani občine, v prostorih ambulante, šole.
- V občini poskrbeti za dostop v trgovino, na pošto brez arhitekturnih ovir (z rampo) – to bi bilo koristno tudi za starejše.
- Urediti prosto dostopna igrala za predšolske otroke (tobogan, peskovnik, gugalnice,...).
- Organizirati prevoze po načelu prostovoljstva kot je Prostofer ali Sopotniki.

Pripravili:

Lokalni akcijski tim (LAT) Občine Razkrižje in
OBČINSKA UPRAVA – KOORDINATOR
 Monika Holc, univ. dipl. ekon.

PEDAGOŠKI INŠTITUT

Kazalo slik

Slika 1: Heckmanova krivulja.....	5
Slika 2: Model PRIMOKIZ	7
Slika 3: Občina Razkrižje.....	15
Slika 4: Slovenija	15

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Število prebivalcev destinacije v obdobju 2012 – 2021.....	10
Preglednica 2: Število živorojenih otrok po letih v Občini Razkrižje.....	11
Preglednica 3: Število otrok po obdobjih starosti po stanju na 1. 7. 2021	11
Preglednica 4: Otroci do 7. leta starosti v občini po letih po stanju na 1. 7.	11
Preglednica 5: Število otrok v gospodinjstvih v občini.....	12
Preglednica 6: Vključenost otrok iz občine v vrtec po letih	13

Viri

1. Statistični urad Republike Slovenije, dostopno na <https://www.stat.si/StatWeb>.
2. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ; UL RS, št. 72/2006 – UPB3, 114/2006 – ZUTPG, 91/2007, 71/2008 – skl. US, 76/2008, 62/2010 – ZUPJS, 87/2011, 40/2011 – ZUPJS-A, 40/2012 – ZUJF, 21/2013 – ZUTD-A, 63/2013 – ZIUPTDSV, 91/2013, 99/2013 – ZUPJS-C, 99/2013 – ZSVarPre-C, 111/2013 – ZMEPIZ-1, 95/2014 – ZIUPTDSV-A, 95/2014 – ZUJF-C, 47/2015 – ZZSDT, 90/2015 – ZIJZ-1, 90/2015 – ZIUPTD, 61/2017 – ZUPŠ, 64/2017 – ZZDej-K, 75/2017 – ZIUPTD-A, 36/2019, 49/2020 – ZIUZEOP, 152/2020 – ZZUOOP, 175/2020 – ZIUOPDVE, 203/2020 – ZIUPOPVDVE, 189/2020 – ZFRO, 15/2021 – ZDUOP, 51/2021, 112/2021 – ZNUPZ).
3. Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016-2025 »Skupaj za družbo zdravja« (ReNPZV16-25; UL RS, št. 25/2016).
4. PRAVICE IZ OBVEZNEGA ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA – Četrta elektronska izdaja, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Ljubljana, julij 2021.
5. Calderon, R.; Edelmann, D. in Simoni, H. (2016): Inicijativa PRIMOKIZ: priročnik. Razvoj strategije za celostno podporo družinam z otroki do 7. leta starosti. Jacobs Foundation, Zurich.
6. Rajovič, R. (2015); Kako z igro spodbujati miselni razvoj otroka. Mladinska knjiga, Ljubljana.
7. Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Cotič Pajntar, J., Borstner, M., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zore, N. (2016); Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje in strokovne delavce. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.
8. Ionesco, M., Trikić, Z., Pinto, L., M. (2019): V smeri integracije na področju zgodnjega otroštva – gradnja temeljev. Pedagoški inštitut, Ljubljana.
9. <https://www.korakzakovom.si/odzivni-in-dobro-usklajeni-sistemi-za-podporo-druzinam-z-otroki-do-7-leta-starosti-nujna-potreba-v-kriznih-casih>
10. Jager, J., Režek, M. (2020): Oblikovanje integriranega sistema programov podpore za otroke in njihove družine: primer dveh lokalnih okolij. Sodobna pedagogika. mar. 2020, letn. 71, št. 1, str. 64-82, ilustr. ISSN 0038-0474.
11. Bizjak, V. (13. 4. 2021): Kako slovenske občine skrbijo za svoje najmlajše občane?. Eko Dežela.
12. (2020): Sporazum o sodelovanju pri iniciativi »PRIMOKIZ – CELOSTNA PODPORA DRUŽINAM Z OTROKI DO SEDMEGA LETA STAROSTI«. Pedagoški inštitut, Ljubljana
13. The Slovenia Grows with You (SGwY) project, External evaluation plan, Draft 3.
14. Šimonka A. (23. 9. 2021): Predlog oddelkov vrtca za šolsko leto 2021/22. Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, Šafarsko.
15. Resolucija o družinski politiki 2018-2028 »Vsem družinam prijazna družba« (ReDP18-28; UL RS, št. 15/18).
16. Program za otroke 2020-2025, št. 12100-1/2020/4, z dne 5. 11. 2020.